

ANALYSIS OF BURSA'S QUALITY OF URBAN LIFE BY FACTOR ANALYSIS AND ORDERED LOGISTIC REGRESSION

Alper Bilgili*Neslihan Sam**

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, BİGA İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü,

**Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,

E-Mail: abilgili@comu.edu.tr, neslihan@uludag.edu.tr

Copyright © 2017 Alper Bilgili, Neslihan Sam. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Today, cities, which are the most important living spaces of individuals, are places where they interact with one of many natural and cultural elements. Resolving urban problems in terms of urban sustainability and livability is of great importance in terms of healthy urban development process. Quality of life, “spatial, sociological and economic values, the criteria for the level of existence of the city infrastructure, transportation facilities, housing structure, etc. are introduced”. Apart from the creation of a sustainable city and a sustainable environment in the city, it is seen that the living individuals contribute to the creation of the rights to the places of the blood. In the cities where the quality of life is low, people are thought of to migrate, which leads to these disparities and socio-economic social problems. According to the aim of this study, , to measure the thoughts and behaviors, to determine the relationships between qualities and life satisfaction and urban area satisfaction according to city life areas. At the beginning of the man After theoretically revealing the concept of urban quality of life, in the son's section is the area survey and the analysis of the data reached in the result. In the field survey, 680 questionnaires were applied to people living in 10 districts including the central districts in Bursa with face-to-face interview technique. Urban living space satisfaction was measured in Bursa city and the factors related to the satisfaction of the living areas were analyzed and statistical analyzes were performed by ordered logistic regression model which will be determined important from these factors.

Keywords: Urban Quality of Life, Ordered Logistic Regression, Factor Analysis

JEL Classification: R10, Z10, C10

BURSA'NIN KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN FAKTÖR ANALİZİ VE SIRALI LOJİSTİK REGRESYON İLE İNCELENMESİ¹

ÖZET

Günümüzde bireylerin en önemli yaşam alanı olan kentler, doğal ve kültürel birçok unsurun bir arada karşılıklı olarak yer aldığı mekanlardır. Kentlerin sürdürülebilirliği ve yaşanabilirliği açısından kentsel alana dair problemlerin çözülmesi, sağlıklı kentsel gelişim süreci açısından çok büyük önem arz etmektedir. Yaşam kalitesi, “mekansal, sosyolojik ve ekonomik değerler yönünden kent tanımına giren yerlerde kentin altyapısı, ulaşım olanakları, konut yapısı gibi konuların varolma düzeyinin önceden belirlenen ölçütlerin üzerinde olması durumudur”. Yaşam kalitesinin, sürdürülebilir bir kent ve sürdürülebilir bir çevrenin kentte yaratılmasının dışında, kentte yaşayan bireylerin kente dair haklarının oluşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Yaşam kalitesinin düşük olduğu kentlerde insanlar, göç etme düşüncesine kapılmaktadırlar ki bu da bölgelerarası dengesizlikleri ve sosyo-ekonomik toplumsal problemleri beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bursa’da kentlilerin yaşam kalitesi ve yaşam memnuniyetleri ile ilgili bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçülmesi, kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikler ile yaşam memnuniyeti ve kentsel alan memnuniyeti arasındaki ilişkileri belirlemek amaçlanmaktadır. Çalışmanın başında Kentsel yaşam kalitesi kavramının teorik olarak ortaya koyduktan sonra, son bölümünde ise alan araştırması ve sonucunda ulaşılan verilerin analizi yer almaktadır. Alan araştırmasında Bursa ilinde merkez ilçeler dahil olmak üzere toplam 10 ilçede yaşayan insanlara yüz yüze görüşme tekniği ile 680 adet anket uygulanmıştır. Bursa kentinde Kentsel yaşam alanı memnuniyeti ölçülmüş, yaşam alanlarında memnuniyetlerine dair faktörler faktör analizi ile tespit edilmiş, bu faktörlerden önemli olarak tespit edilenler sıralı lojistik regresyon ile istatistik analizler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Yaşam Kalitesi, Sıralı Lojistik Regresyon, Faktör Analizi

1.GİRİŞ

Kentsel alanlar her ülke için ekonomik, sosyal ve politik büyümenin ana merkezleridir ve refah, istihdam, yaratıcılık ve inovasyon yaratmak için en çekici alanlar olduklarını ispatlamışlardır. Bununla birlikte, kentsel alanlar kentsel gelişimin fiziksel ve çevresel bozulma, sosyal mahrumiyet, güvensizlik, işsizlik, konut yetersizliği ve trafik sıkışıklığı gibi bazı negatif yönlerine ilişkin zorluklarla karşı karşıyadır. Bu problemler kentsel yaşam kalitesini ciddi şekilde düşürmektedir. Diğer yandan, politikacılar ve planlamacılar şehirlerin insanların yaşam kalitelerini geliştirebilme kabiliyeti üzerine vurgu yapmaktadırlar². Dünyada kentleşme oranı arttıkça, kentlerdeki yaşam kalitesi küreselleşmenin en temel sorunu haline gelmiştir. ‘Yaşam kalitesi’ kavramının tanımları ve ölçülmesi ile ilgili yapılan çalışmaların fazla olması ile dünya nüfusunun çok önemli bir yüzdesinin kentlerde yaşıyor olması “kent” ve “yaşam kalitesi” kavramlarını birlikte buluşmasını sağlamaktadır³.

¹ Bu çalışma Alper Bilgili’nin “Kentsel Gelişimin Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Bursa Örneği” başlıklı doktora tezinden (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017) üretilmiştir.

² United Nations Population fund,(2007) *State Of World Population 2007, Unleashing The Potential Of Urban Growth*, New York, UNFPA.,s.78.

³ Yıldız, Hülya Turgut (2007) “Dosya: Kentsel Yaşam Kalitesi Kentsel Yaşam Kalitesi: Kuram, Politika Ve Uygulamalar”, *Mimarlık Dergisi*, S.335.

2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI

Kentsel alanlarda yaşam kalitesini araştırmak son yıllarda yaygın şekilde dikkat çekmiştir. Coğrafya, sosyoloji, ekonomi, psikoloji, siyaset bilimi, pazarlama ve yönetim gibi farklı alanlardan araştırmacılar bu alanda araştırmalar gerçekleştirmişlerdir.

Kentsel yaşam kalitesinden söz edildiğinde, yaşam kalitesini oluşturan unsurların mekansal ve yerel toplumsal açıdan değerlendirilmesi gündeme gelmektedir. Kentin içme suyu, kanalizasyon, yol, park gibi altyapı hizmetlerinin gelişmişlik düzeyinden kültürel, sosyal ve ekonomik imkânların ve sunulan hizmetlerin gelişmişlik düzeyine kadar değişik unsurlar kentin yaşam kalitesini oluşturmaktadır⁴.

“Kentsel Yaşam Kalitesi,” kısıtlı anlamıyla, toplumsal, ekonomik ve mekânsal ögeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel alt yapı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin daha önce belirlenen ölçülerin ötesinde olması durumudur.” Daha geniş anlamıyla ise, “kentsel yaşam kalitesi” kavramı, toplumsal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri de içermektedir. Kentin “sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal, siyasal etkinliklere, süreçlere etkin biçimde katılabilme olanaklarına sahip olabilmesi söz” konusudur”⁵.

Kentsel yaşam kalitesi kavramı kentin içerisinde barındırdığı tüm canlı unsurları kapsamaktadır; çünkü kentsel yaşam kalitesinin yükselmesi insanlar ile birlikte kentte yaşayan diğer canlıları da etkilemektedir. Kent içerisinde bazı hayvanların korunması ya da kesim koşullarının iyileştirilmesi örneği, yaşam kalitesi ve diğer canlılar arasındaki dengeyi göstermektedir⁶.

Ancak insanların temel olarak yaşam kalitesi memnuniyetleri, kentsel yaşam kalitesine göre farklıdır. Bireyin memnuniyetini merkeze almaktadır. Kentsel yaşam kalitesi, yerel yönetimlerin stratejik planlamalarında, toplumsal yaşam kalitesi stratejilerinin nasıl öncelikle ele alması gerektiği husunda yol gösteren bir olgu olarak bulunmaktadır⁷.

2.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Yaşam kalitesi karmaşık bir kompozisyon ortaya koyar ki bu nedenle de genel kabul gören bir tanım ya da standart bir ölçüm formu ortaya konulamamış olması şaşırtıcı değildir⁸. Yaşam kalitesi araştırmacıları arasındaki temel metodolojik tartışma objektif ve subjektif ölçümler, ölçütler arasındaki farklılıklara ilişkindir⁹.

⁴ Koçak, Hüseyin (2009) “Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.25, s.141.

⁵ Geray, Cevat (1998) “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 70, S.421, s.326.

⁶ Veenhoven, Ruut (2000) “The Four Qualities of Life”, *Journal of Happiness Studies*, Vol 1, 1, s.3.

⁷ Donald, Betsy (2001) “Competitiveness And Quality Of Life In City Regions: Compatible concepts?”. *Canadian Journal of Urban Research*, Vol.10, No.2, s.9.

⁸ Cummins, Robert. A. (1997) *The Comprehensive Quality Of Life Scale: Intellectual Disability*. (5th ed). Toorak, Deakin University School of Psychology, s.52.

⁹ Dunning, Heather v.d. (2008) “Mixed Method Approach To Quality Of Life Research: A Case Study Approach”, *Social Indicator Research*, Vol.85, ss.145–158.

Araştırmacılar tarafından özellikle de şehirlerde ve metropollerde yaşayan insanlar bağlamında kentsel yaşam kalitesini araştırmak için objektif ve sübjektif olmak üzere iki temel yaklaşım kullanılmaktadır.

2.1.1. Objektif Göstergeler

Objektif yaklaşım, nüfus sayımı da dâhil olmak üzere temelde resmi hükümet verilerinde mevcut olan – genellikle farklı coğrafi ve mekânsal ölçeklerde toplanmış verilerden oluşan - ikincil verilerin analiz ve raporlamasını kapsamaktadır. Bu yaklaşım genellikle sosyal gösterge araştırmalarında kullanılır.

Objektif boyut yaşamın harici koşullarını temsil eder. Gerçek koşullar ve aleni davranışların raporunu ifade eder. Objektif göstergeler sıklık temeline değerlendirilir ve bireyin haricindedirler. Bunlar fiziksel çevre ve ekonomik ya da teknik faktörler gibi somut koşullardır¹⁰. Objektif yaşam kalitesi göstergeleri, ikincil bilgilerden elde edilen ve gözlemlenebilen gerçeklerle ilgilidir. Nüfus yoğunluğu, suç oranları, eğitim seviyesi ve konut karakteristiği istatistiksel olarak kayıt altına alınabilen göstergelerdir. Yaşamın fiziksel ve sosyo-ekonomik boyutları, nesnel etki alanları ve nitelikleri olarak değerlendirilir. Bu objektif nitelikler aynı zamanda yaşam kalitesinin nesnel göstergelerini ifade eder¹¹. Kentsel yaşam kalitesi için belirleyici nitelikteki göstergeler ise yerleşme kalitesi başlığı altında dikkat çekmektedir. Bunlar; kişi başına düşen yeşil alan, alınabilir fiyat düzeyinde konutlar, konutlarda odabaşına düşen kişi sayısı, merkezi ısıtma bulunan konutlar, yasal statüde olmayan konut sayısı, toplu taşıma hizmetlerinin kalitesi, gündelik yaşamda ulaşımında kaybedilen zaman, trafik kazalarındaki ölüm oranı, altyapı çalışmalarının özürölüler düşünölerek yapılması, ses kirliliği düzeyi, dinlence ve eğlence olanakları, sağlıklı içme suyunu erişim ve güvenli kanalizasyon bağlantısı olarak sayılmaktadır¹².

2.1.2. Sübjektif Göstergeler

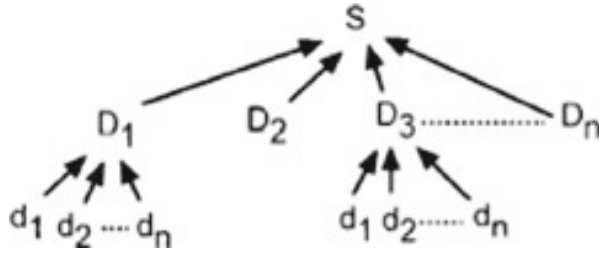
Sübjektif yaklaşım, ana odağın insanların davranışları ve değerlendirmeleri ya da genel anlamda yaşam kalitesi, özelde ise kentsel yaşam kalitesinin boyutlarının değerlendirilmesi olduğu sosyal anket yöntemleri kullanılarak parçalı ya da birey düzeyli birincil verilerin toplanması için tasarlanmıştır¹³.

¹⁰ Das, Daisy (2008), “Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati”, Social Indicators Research, Vol. 88, s.298.

¹¹ Tesfazghi, Elsa Sereke (2009) *Urban Quality Of Life And Its Spatial Distribution In Addis Ababa: Kirkos Sub-City*, International Institute For Geo-Information Science and Earth Observation Enschede, (Master’s Thesis), The Netherlands, s.32.

¹² Tekeli, İlhan (2004), “Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye için Bir Veri Sistemi Önerisi” Türkiye Bilimler Akademisi Raporlar. Ankara: TÜBA, s.11.

¹³ Marans, Robert, W., Stimson, Robert J. (2011) “Investigating Quality Of Urban Life: Theory, Methods, And Empirical Research”, *Social Indicators Research Series*, Vol.45, ss.1–29.

Şekil 1: En Basit Yaşam Kalitesi Yapısal Modeli

Kaynak: Robert, W., Marans, Robert J. Stimson, “Investigating Quality Of Urban Life: Theory, Methods, And Empirical Research”, *Social Indicators Research Series*, Vol.45, 2011, ss.1–29.

S = yaşam tatmini/refah, D = alan tatmini, d = alt alan tatmini¹⁴.

Sübjektif yaşam kalitesi farklı şekillerde ölçümlenir. En basit yöntemlerden bir tanesinde sübjektif yaşam kalitesi yaşamın farklı alanlarındaki tatminlerin ağırlıklı toplamıdır. Bu metoda göre yaşam farklı alanlara bölünür ve bunların her birindeki tatminin kombinasyonu genel yaşam kalitesini verir. Bu yöntem şematik olarak Şekil 1’de görülmektedir. Bu model genellikle yaşam kalitesinin hayatın farklı alanları ya da boyutlarındaki tatmin düzeyinin bir ağırlıklı kombinasyonu olduğunu göstermektedir.

Diğer yöntemde sübjektif yaşam kalitesi bireyin bütünsel olarak hayatından memnuniyeti bağlamında ölçülür. Bu yöntemde genel yaşam tatmini genellikle ya sezgisel ya da rasyonel tepkiler kullanılarak ölçümlenir. Sezgisel yöntemde, bireylere bir bütün olarak hayatlarına ilişkin sorular sorulurken; rasyonel yöntemde ise, bireylere barınma, doğal çevre, güvenlik, iş, gelir vb. gibi hayatın farklı alanlarına ilişkin duygularına yönelik sorular yöneltilir ve hayatlarının bütününe ilişkin hisleri sorgulanır. Bu nedenle de hayatın farklı alanlarına göre rasyonel yanıtlar verebilirler. İbrahim ve Chung yaşamın farklı yönlerine ilişkin tatmin düzeylerine dair sorulan sonraki sorularca etkileneceği için rasyonel yanıtların yanıtlayıcıların daha rasyonel tepkilerini temsil edeceğini ifade etmektedir¹⁵. Hem sezgisel ve hem de rasyonel tepkileri ölçümlemek bireylerin hayatın farklı yönlerinden ne kadar tatmin olduklarını anladıktan sonra hayata ilişkin hislerine bakışlarında bir değişiklik olup olmadığını kontrol etmeye yarar¹⁶.

Sübjektif yöntem ise özellikle planlama ve politika amacı ile objektif metoda karşı tercih edilmektedir, nitekim daha değerli geribildirim sunabilmektedir. Aynı zamanda, sübjektif yöntemden elde edilen bulgular genellikle insanların, özellikle kamu politikasının dâhil olduğu alanlarda olmak üzere, hayatın farklı alanlarına dair neler hissettiğine işaret eder ve bu da kentsel planlar ve politikaların formülasyonu için kullanışlıdır¹⁷. Bunun aksine, bireysel refahı ölçmek için kullanılan objektif yaşam kalitesi göstergelerinin ise daha yüksek ölçüm güvenilirliği ancak daha düşük etkinliğe sahip olduğu değerlendirilmektedir¹⁸. Das tarafından da bahsedildiği üzere, sübjektif raporlamanın güvenilirlik sorunu için bir sebep de

¹⁴Pacione Michael (2003) “Urban Environmental Quality And Human Well-Being: A Social Geographical Perspective”, *Landscape and Urban Planning*, Vol.65, No1–2, ss.19–30.

¹⁵ İbrahim, Muhammad Faishal Wei Chung, Sim (2003) “Quality Of Life Of Residents Living Near Industrial Estates In Singapore” *Social Indicators Research*, Vol.61, ss 203–225.

¹⁶ Das, a.g.m.,s.298.

¹⁷ İbrahim, Chung, a.g.m., ss.203–225.

¹⁸ Lee, Yung-Jaan (2008) “Subjective Quality Of Life Measurement İn Taipei” *Building and Environment*, Vol.43, 2008 No.7, ss.1205–1215.

bu göstergelerin insanların içinde yaşadığı gerçek çevre koşullarını yansıtmıyor oluşudur. Aynı zamanda, sakinlerin subjektif refah algıları sıklıkla beklentilerden de etkilenmektedir¹⁹.

Sübjektif yaşam kalitesi göstergeleri, kişilerin yaşam memnuniyeti ya da yaşam kalitesi ile ilgili kişisel görüşlerini ve algılarını açıklayan, değişken, nesnel göstergelerle karşılaştırılma olanağı olmayan ve istatistiksel kayıtlarla düzenli olarak takip edilemeyen göstergelerdir²⁰.

Kentsel yaşanabilirlik üzerine çalışırken yaşam kalitesinin subjektif boyutu algılanan refah, yaşanabilirlik, sağlık ve benzerlerini ifade etmektedir. Subjektif göstergeler ise, yaşam tatmini, iş tatmini ve bireysel mutluluk gibi psikolojik tepkilere dayanmaktadır. Örneğin, objektif göstergeler kullanıldığında yanıtlayıcılardan yaşam koşullarının iyi mi yoksa kötü mü olduğunu değerlendirmeleri istenmez. Belirli ölçütlere göre yaşam koşullarını bildirmeleri istenmektedir²¹. Ayrıca, bir ekonomist subjektif göstergeler kullanırken barınma ve yaşam maliyetini dikkate alabilir. Ancak, subjektif değerlendirme insanların kendi yaşam koşullarından ne kadar memnun olduğunu derlemeye çalışacaktır.

Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde, insan ve mekân arasında bağlar kurulması önemli unsurdur. Bu bağın kurulabilmesi için, kentte yeni oluşturulan mekân ve insanların;

- “İlişki kurabilecekleri,
- Bağlanabilecekleri, aidiyet hissedebilecekleri,
- Kendileriyle özdeşleştirebilecekleri,
- Hatırlayacakları,
- Özleyecekleri”

özellikleri taşımaları gerekmektedir. Bu bağlamda, “yer ve aidiyet duygusu”, “kimlik”, “mahremiyet”, “okunaklılık”, “sosyal sermayenin sürdürülebilirliği” gibi subjektif ölçütler önem kazanmaktadır²².

2.1.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerine İlişkin Farklı Yaklaşımlar

Yaşam kalitesine ilişkin olarak araştırmacılar arasındaki genel görüş, yaşam kalitesinin objektif ve subjektif boyutlarının entegre edilmesinin farklı zaman ve mekân ölçeklerinde yaşam kalitesinin daha iyi bir görüntüsünü sunacağı olmuştur. Her iki gösterge grubunu kullanarak yaşam kalitesinin ölçülmesi her birinin güçlülüğünden yararlanmayı sağlar, her iki gösterge grubunda yaşam kalitesine dair daha güvenilir ve geçerli veriye ulaşmak gibi bir amacı bulunmaktadır²³.

Literatür incelemesinden de anlaşılmıştır ki kavramsal modellerin ana odakları aynı zamanda insan ekolojisi, yeterlilik yaklaşımından komşuluk tatminine kadar değişkenlik gösteren sorunlar çevresinde farklılaşmaktadır. Çevre ve yaşam kalitesi arasındaki teorik ve

¹⁹ Tesfazghi, Elsa Sereke Martinez, J. A. Verplanke, J. J. (2010) “Urban quality of life and its spatial distribution in AddisAbaba: Kirkossub-city”. *Social Indicators Research*, S.98, Hollanda, ss.73-88.

²⁰ Özhekim, Nida (2016) *Toplu Taşım Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: İstanbul Kadıköy – Kartal Metro Örneği*, Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, s.12.

²¹ Matikka, Leena (2007) “Service Oriented Assessment Of Quality Of Life Of Adults With Intellectual Disabilities 2001”, *Dissertation of Finnish Association of Mental Retardation* (Electronic version), from <http://acta.uta.fi>, accessed April 7, s.36.

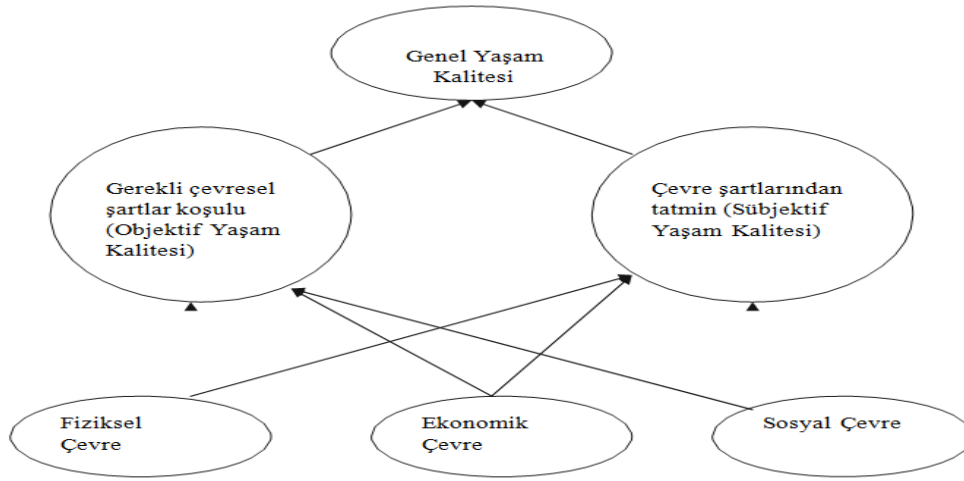
²² Mazumdar, Sanjoy (2007) “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yer Duygusu”, *Mimarlık Dergisi*, 2007, S.335.

²³ Tesfazghi v.d., a.g.m., s.16.

ampirik ilişki oturmuş olmaktan çok uzaktır. Bazı kavramlar birincil olarak insan ile ilgili iken bazıları ise, çevreye ilişkindir.

Yaşam kalitesini tanımlamada bir anlaşma var olduğu görülmektedir; iki temel bileşen ve süreç dizisi mevcuttur: içsel psikoloji ile ilgili olanlar birey ya da topluluk veya diğer sosyal gruplar düzeyinde yaşamdan memnuniyeti tatmin hissini üreten psikolojik mekanizma içsel mekanizmaları tetikleyen harici koşullardan oluşmaktadır²⁴. Bu nedenle, yaşam kalitesinin herhangi bir kapsamlı değerlendirmesinin hem objektif hem de sübjektif yönleri içermesi gerekmektedir. Yaşam kalitesine ilişkin olarak günlük yaşam çevresinin fiziksel, sosyal ve diğer yönlerinin çok disiplinli kavramsal çerçevesi göstergelerin daha çok teori temelli olarak seçilmesine olanak tanıyacaktı²⁵. İlgili yaşam kalitesi çalışmalarının tüm hususları dikkate alınarak yaşam kalitesini araştırmak için bir çerçeve geliştirilmiştir. Mevcut çalışma için bu önerilen çerçeve yukarıda bahsi geçen modelden etkilenmektedir. Bu çerçeve yaşam kalitesi ile yaşam ortamı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmaktadır.

Şekil 2:Çevre ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkiyi Gösteren Kavramsal Çerçeve

Kaynak: Garb, Y, Kamp, I. V., Kuijpers, M., Ourednicek, M., & Sykora, L, Special Deconcentration of Economic Landuse and Quality of Life in European Metropolitan Areas, Quality of Life Indicators Report (D02). 2004, <http://selma.rtdproject.net>, erişim tarihi, 2.0.01.2017.

Şekil 2’de de görüldüğü üzere bu kavramsal çerçeve yaşam kalitesini ana odak noktasına yerleştirmektedir, insan ve kentsel çevre arasındaki etkileşimi hesaba katmaktadır. Bu çalışmada çevre, insanların içinde yaşadığı yerel kentsel çevreyi ifade etmektedir. Bu tür bir kentsel çevre yüksek nüfus baskısı altında insan tarafından inşa edilmiştir ve insan ile çevre arasındaki ilişkileri hesaba katmaktadır. Çevre daha geniş bir açıdan insanların içinde

²⁴Rogerson, Robert J. (1995) “Environmental And Health-Related Quality Of Life: Conceptual And Methodological, Similarities”, *Social Science Medicine*, Vol.41, No.10, ss.1373–1382.

²⁵ Kamp, Garb, Y I. Kuijpers, V., Ourednicek, M., Sykora, M. (2004) Special deconcentration of economic land use and quality of life in European metropolitan areas, Quality of Life Indicators Report (D02). <http://selma.rtdproject.net>, erişim tarihi: 20.01.2016.

yaşamakta olduğu kentsel alanların fiziksel, ekonomik ve sosyal koşulların bir toplamı olarak ele alınmaktadır²⁶.

Bu çerçeve, yaşam koşullarının objektif sonuçlarını ve insanların bu şekilde birlikte yaşamaya ilişkin kendi zihinlerinde ne hissettiklerine ilişkin takdirlerini birleştirmektedir. Bu kavramsal çerçevede fiziksel, ekonomik ve sosyal çevrenin harici koşulları objektif yaşam kalitesini kapsar ve bu tür koşullardan tatmin ise sübjektif yaşam kalitesini kapsamaktadır. Tatmin bireyin arzuları ve kazanımları arasındaki algılanan farklılığın bir değerlendirmesidir. Bilişsel ve yargısal süreç olarak yaşam tatmini bireyin uygun standart olarak neyin görüldüğüne dair sonuçları derlemesine bağlıdır²⁷. Bazı çalışmalarda da gösterildiği üzere yaşam kalitesinin objektif ve sübjektif boyutları arasında zayıf bir korelasyon mevcuttur. Tek başına objektif koşul yaşam kalitesini ölçümlemek için yeterli değildir, çünkü kalite sübjektif bir olgudur.

Kentsel yaşam kalitesi fiziksel“çevre, sosyal çevre ve ekonomik çevre kalitesine yönelik bileşenlerden oluşmaktadır. Ekonomik çevre kalitesi, yaşam maliyeti ve alım gücü gibi özellikler ile tanımlanırken; sosyal çevre kalitesi, yaşam biçimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, örgütlülük ve gönüllülük esasına dayalı toplumsal faaliyetler, güvenlik, bir yerde topluma ait olma duygusu, kimlik, yerellik vb. özellikler ile tanımlanabilir. Fiziksel çevre kalitesi, ise açık ve yeşil alan varlığı, ulaşım ağı, ulaşım türü, toplu taşıma, altyapı ve belediye hizmetleri, iletişim, sosyo-kültürel aktiviteler, doğal ve tarihi değerlerin”korunması, konut ve yaşam çevresinin planlı olması, konut tipi ve kalitesi, çalışma alanlarının çevresel etkilerinin azaltılması, rekreasyon alanlarının varlığı gibi özellikler ile tanımlanabilir²⁸.

Das yaptığı çalışmada farklı kriterler kullanarak Guwati kentini incelemiştir. Guwati örneğinde objektif koşullar olarak; yerel yönetimlerin sunduğu hizmet, sağlık, parklar ve yeşil alanlar, fiyat düzeyi, kişinin kendi ekonomik koşulları, konut şartları, kişisel güvenlik, çevre kirliliği düzeyi, trafik şartları ele alınmıştır. Ayrıca“halkın bu objektif koşullardan çok memnun olma, memnuniyetsiz olma ya da nötr olma durumları sorgulanarak sübjektif veriler”elde edilmiştir²⁹. Araştırmada objektif ve sübjektif yaşam kalitesi arasında düşük bir korelasyon bulunmuştur. Aynı zamanda trafik koşullarından memnuniyetin tüm memnuniyet arasında en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Rezvani, Mansourian ve Sattari, İran'daki Noorabad kentinde kentsel yaşam kalitesini objektif ve sübjektif göstergeler kullanarak incelemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada katılımcıların genel yaşam memnuniyetlerinin ortalaması 11 puanlı Likert ölçeğine dayanılarak, 6.06 olarak tespit edilmiştir. İstihdam boyutu, genel yaşam memnuniyetleri arasında en düşük değer olarak yer almıştır. Araştırma sonuçları, Noorabad, hane halklarının % 25'inin refah durumunun düşük olduğunu, % 30,1'inin yoksulluk halinde olduğunu, % 24,4'ünün uyumsuzluğunu ,% 20,4'ünün ise uyum sağlama

²⁶ Van Kamp, Irene Leidelmeijer, Kees. Gooitske Marsman Augustinus De Hollander, (2003) “Urban Environmental Quality Andhuman Well Being– Towards A Conceptual Framework And Demarcation Of Concepts; A Literature” Study. *Landscape And Urban Planning*, Vol.65, ss.5–18.

²⁷Brown, Jackie, Terry, Bowling Ann (2004) . FlynnModels of quality of Life: A Taxonomy, Overview And Systematic Review Of The Literature. *European Forum On Population Ageing Research*, ss.89-114.

²⁸ Emür, Semih Halil. Onsekiz, Dilşen (2007) “Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık Ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Analizi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.22, s.369.

²⁹ Das, a.g.m., ss.297–310.

sorunu yaşadığını ortaya koymaktadır³⁰. Objektif ve subjektif yaşam kalitesi arasında korelasyon bulunmasına karşın, bu korelasyon düşük seviyede kalmaktadır.

2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri

Farklı yaklaşımlarda; farklı etki alanları ele alınmakta ve farklı ölçümler yapılmaktadır. Coğrafya, iktisat ve ekoloji gibi disiplinlerin temelini oluşturduğu yaşanabilirlik karşılaştırmaları yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak çoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve ekonomik, fiziksel ve sosyal çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ölçümü ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Ekonomi disiplininin temelini oluşturduğu ücret farklılıkları yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak çoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve daha çok ekonomik çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ölçümü ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

Psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinin temelini oluşturduğu kişisel refah yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak bireye odaklanılmakta ve daha çok sosyal çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin subjektif ölçümü kullanılmaktadır. Planlama disiplininin temelini oluşturduğu toplum eğilimleri yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak çoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve daha çok fiziksel çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ve subjektif ölçümü birarada kullanılmaktadır³¹.

2.2.1. Ekonomik Çevre

Yaşam kalitesini belirleyen önemli kriterlerden birisi de ekonomidir. Kişilerin ekonomik durumu istedikleri gibiyse amaçlarına erişebilir ve beklentileri karşılanabilir. Ekonomi tek başına kaliteli yaşam sürdürebilmek için yeterli değildir. Yaşam kalitesi kriterlerinden yalnızca biridir. “İnsanların toplum içindeki konumlarını ve yaşam biçimlerini belirleyen sadece iktisadi kriter olmadığı gibi, iktisadi kriter de üretim amaçlarına sahip olmayı ifade eden servet yerine, giderek menkul değerlerin önem kazanması sonucu, gelirin, insanların toplum içindeki konumlarını belirleyen temel değişkenlerden biri haline gelmesine neden olmuştur. Ancak, bu değerlendirmeyi yaparken, gelir ve servet arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisini, yani servetin gelir getirici özelliği ile gelirin servet artırıcı bir işlevi bulunduğunu göz ardı etmemek gerekir”³².

Yaşam kalitesi kavramına bakıldığında tarihsel açıdan “refah, yaşam düzeyi, kalkınma” gibi kavramlarla ifade edildiği ve ekonomistlerce çok önceleri ele alınan bir konu olduğu görülmektedir. Ayrıca ekonomistler tarafından yapılan çalışmalarda kalite, hizmet

³⁰ Rezvani, Mohammad Reza. Mansourian, Hossain. Sattari, Mohammad Hossain (2013) “Evaluating Quality of Life in Urban Areas (Case Study: Noorabad City, Iran)”, *Social Indicators Research*, Vol: 112, ss.203–220.

³¹Üçer, Güler. (2009), Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara, s.18.

³² Kaya, Kamil (2002) “ Ekonomik Krizin Yaşama Tarzı Üzerindeki Etkileri (Isparta Örneği) ” , *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 2, Isparta, s.209.

kalitesi ve toplam kalite kavramları, yaşam kalitesi ile ilişkili olan ve üzerinde durulan diğer kavramlardır³³. Yaşam kalitesinin ekonomik göstergeleri:

- “Gayri safi milli hâsıla,
- Kişi başına düşen milli gelir,
- İstihdam edilebilme olanakları,
- Aile varlıkları,
- Ailede çalışan kişi sayısı,
- Besin tüketimi,
- Sahip olunan dayanıklı tüketim malları, gibi değişkenleri kapsamaktadır”.

Kentsel yaşam kalitesi bileşenlerinden birisi olan ekonomik bileşen, kentli insanların kent ortamında ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini ve hayat standartlarını belirli bir seviyenin üzerinde tutabilmelerini sağlayacakları gelir ve gider dengelerinden oluşmaktadır. Ekonomik yönden tatmin olan kişiler gündelik ihtiyaçlarını rahatlıkla giderebilirken, gelecek adına da birçok kaygısından kurtulmuş olabilecektir³⁴.

Ekonomik bileşenlerin alt başlıkları;

- “Aylık, haftalık, saatlik ücret,
- Ortalama maaş,
- Gıda harcamaları,
- Kira gideri,
- Hane halkı geliri harcamaları,
- Hayat pahalılığı,
- Gayrisafi yurt içi hasıla, gayrisafi milli hasıla,
- Yoksulluk,
- İşsizlik,
- İşgücüne katılım,
- Yeni iş imkânları,
- İş çeşitliliği,
- İş güvenliği”dir.

2.2.2. Fiziksel Çevre

Birey ve çevre birbirlerini etkileyen kavramlardır. Değişen ve gelişen toplum ve kültürlerle birlikte insanların düşünceleri de değişmiştir. “Doğa ile uyum yerine doğaya hakim olma ilkesini benimsemiş olan aydınlanma düşüncesi, insanın bütün canlılardan daha üstün olduğu düşüncesine yol açmıştır. Bunun sonucunda insan, doğadaki dengelerini gözetmek ve doğa ile uyumlu yaşamak yerine, doğayla arasındaki ilişkiyi salt bir çıkar ilişkisine dönüştürmüştür”³⁵.

Yaşam kalitesi insanların ve içinde yaşadıkları çevrenin esenliği ya da sağlıksızlığı ile ilişkilidir. Bu nedenle de yaşam kalitesi çevre kalitesine bağlıdır. Bir insanın hayatında fiziksel, biyolojik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bu ihtiyaçlar çevredeki

³³ Perim, Aysun (2007) *Trakya Üniversitesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Kaliteli Yaşam Algısının Belirlenmesi*, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, s.22.

³⁴ Perim, a.g.e., s.23.

³⁵ Kılıç, Selim (2006) “ Modern Toplumda Ekolojik Bir Yaklaşım” , *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.12, s.113.

kaynaklardan karşılanmaktadır. Çevre perspektifinden yaşam kalitesi çevrenin insan hayatının gerekliliklerini karşılayacak kaynakları sunabilecek kapasite sahibi olma derecesidir³⁶. Çevresel kaynaklara olan talep her zaman yükselmektedir, ancak çevrenin bu kaynakları sunabilmek yeterliliğinde ciddi bir bozulma söz konusudur. Yaşam kalitesi bu kaynaklara olan talep ve bunların arzı arasındaki artan uçurumdan etkilenmektedir.

İnsanlar ekonomik ve sosyal yönden istedikleri seviyelerde olsalar da, elde ettikleri bu kazanımları gündelik yaşamlarında kullanabilecekleri fiziksel mekânlara ve altyapıya ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle görsel etkileşimden ve fiziksel konfora bağlı olarak tatmin düzeyi artan insan için belki de en önemli yaşam kalitesi bileşeni, fiziksel bileşendir³⁷. Çünkü yaşadığı konuttan eğitim aldığı dersliğe, sağlık hizmeti aldığı hastaneden yemek yediği lokantaya, ulaşımında kullandığı duraklardan gezintiye çıktığı parka kadar bütün fiziksel ve mekânsal ortamlar, bu bileşenin içerisinde yer almaktadır. Dünya yaşam kalitesi indekslerinin en üstünde yer alan kentlerin, fiziksel yönden de en gelişmiş kentler olması bunun en önemli göstergesi niteliğindedir³⁸.

Fiziksel bileşenlerin alt başlıkları;

- *“Konut*
- *Eğitim*
- *Sağlık*
- *Kültür*
- *Park Ve Yeşil Alanlar*
- *Alışveriş Olanakları*
- *Trafik*
- *Ulaşım*
- *Haberleşme*
- *Teknik Altyapı*
- *Sosyal Altyapı*
- *Rekreasyon*
- *Sağlık Koruma (Temizlik)*
- *Gürültü Kirliliği*
- *Çevre Koruma*
- *Atık Su*
- *Katı Atık*
- *Hava Kirliliği*
- *Enerji*
- *Temiz Su*
- *Gıda*
- *Flora*
- *Fauna*
- *İklim*
- *Manzara Kalitesi*
- *Doğal Afetler”* dir.

³⁶ Bubolzjoanne, Margaret M. Eversm,Eichersandra J. Sontag, Suzanne (1979) “A Human Ecological Approach To Quality Of Life: Conceptual Framework And Results Of A Preliminary Study”, *Social Indicators Research*, Vol.7, ss.103–136.

³⁷ Margaret M. Bubolzjoanne vd, a.g.m., s.113.

³⁸ Margaret M. Bubolzjoanne vd, a.g.m., s.114

2.2.3. Sosyal Çevre

Sosyolojik ağırlıklı yaklaşımlar, yaşam kalitesi kavramı, yaşam tarzı, yaşam stili kavramlarıyla benzerlik olduğunu göstermektedir. Bireylerin yaşam tarzı, yaşam stillerine bağlı olarak yapılan araştırmalarda kullanılan değişkenler aşağıda sıralanmıştır³⁹.

- “Meslek dağılımı,
- Coğrafi mesleki hareketlilik,
- Dengeli beslenme,
- Sağlık koşulları,
- Eğitim durumu,
- Toplumsal ve mesleki faaliyetlere katılma,
- Konut ve konut koşulları,
- Kültür ve gelişme olanakları”.

Sosyal bir varlık olan insan, ekonomik yönden sıkıntılarını aşmasına rağmen manevi bir açlık duymaya devam edebilmektedir. Ekonomik yönden kişi ne kadar güçlenirse güçlensin, belki de ekonomik yönden güçlenmesiyle doğru orantılanabilecek bir sosyal yönden de tatmin olmaya ihtiyaç duymaktadır. Sosyal bileşenlerin alt başlıkları;⁴⁰

- “Ruhsal Hastalık
- İntihar
- Ömür Beklentisi
- Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi
- Fiziksel Aktivite
- Bebek Ölümleri
- Düşük Doğum Kilosu
- Uyuşturucu Bağımlılığı
- Ölüm Nedenleri
- Okul Öncesi Eğitim
- Halk Eğitimi
- Okuryazarlık Durumu
- Eğitim Seviyesi
- Trafik Güvenliği
- Toplum Güvenliği (Polis / Itfaiye)
- İş Güvenliği
- Afet Hazırlığı
- Temsilîyet
- Kararlara Katılım
- Seçimlere Katılım
- Kalabalıklık
- Grup İlişkileri
- Sosyal Ağlar
- Toplum Desteği
- Sivil Toplumun Gelişmişliği”dir.

³⁹ Perim, a.g.e., s.22.

⁴⁰ Perim, a.g.e., s.24.

3. TÜRKİYE'DE YAPILAN KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ÇALIŞMALARI

Türkiye’de kentsel yaşam kalitesine yönelik olarak, devlet kurumları tarafından yapılan araştırmalar olduğu gibi, dünyada yapılan kentsel yaşam kalitesine yönelik çalışmalarda Türkiye’nin içinde bulunduğu araştırmalar da bulunmaktadır. Diğer taraftan akademik olarak da üniversitelerde pek çok lisansüstü çalışmada ve akademik makalelerde kentsel yaşam kalitesi araştırılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde Türkiye’yi ele alan bu araştırmalara yer verilmektedir.

3.1. Dünya’da Türkiye’yi Ele Alan Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları

Mercer danışmanlık şirketi tarafından yapılan dünyanın 5 kıtasında 230 kenti kapsayan yaşam kalitesi araştırmalarında, tüketim malları, ekonomik çevre, konut, sağlık bedelleri, doğal çevre, politik ve sosyal çevre, kamu hizmetleri ve ulaşım, rekreasyon, okullar ve eğitim, sosyo-kültürel çevre başlıklarından oluşan 10 kategori ve 39 gösterge kullanılmaktadır⁴¹. Bu göstergeler:

- “Siyasî ve toplumsal çevre (siyasî istikrar, suç oranı, hukukî yaptırım, vb.),
- Ekonomik çevre (döviz kuru denetimi, bankacılık hizmetleri, vb.),
- Sosyo-kültürel çevre (sansür, kişisel özgürlük üzerindeki sınırlamalar, vb.),
- Sağlık işleri (tıbbî ekipman ve hizmetler, bulaşıcı hastalıklar, atık su arıtma, atıkların yok edilmesi, hava kirliliği, vb.)
- Okullar ve eğitim (uluslararası okulların standartlarını ve imkânlarını yakalamış olmak, vb.),
- Kamu hizmeti ve toplu ulaşım (elektrik, su, toplu ulaşım, trafik yoğunluğu, vb.),
- Dinlenme (lokantalar, tiyatrolar, sinemalar, spor ve boş zaman faaliyetleri, vb.),
- Tüketim malları (gıdaya/günlük tüketilen ürünlere erişim, arabalar, vb.),
- Barınma (barınma, ev aletleri, mobilya, bakım hizmetleri, vb.),
- Doğal çevre (iklim, doğal hastalık kayıtları, vb.) olarak belirlemiştir”.

Sonuncusu 2016 yılında yapılan araştırmada Avusturya’nın başkenti ve en büyük şehri Viyana birinci, İsviçre’nin en büyük kenti Zürih ikinci ve Yeni Zelanda’nın kuzey adasında yer alan Auckland üçüncü olmuştur. Araştırmada İstanbul ise, 2015 yılında olduğu gibi 122. sırada yer almıştır.

Dünya ülkelerinde yer alan kentlerin yaşam kalitesini araştıran diğer bir araştırma kurumu, Numbeo’dur. Numbeo 2012 yılından itibaren kentsel yaşam kalitesi araştırması yapmaktadır.

Numbeo, yaşam kalitesi hakkında bilgi görmek, paylaşmak ve karşılaştırmak için olanak sağlamaktadır. Şehirlerdeki yaşam kalitesiyle ilgili⁴²:

- “Yaşam ve satın alma gücü maliyeti,

⁴¹ Mercer Human Resource Consulting, https://www.mercer.com/newsroom/western-european-cities-top-quality-of-living-ranking-mercero.html?_ga=1.70275664.1739242972.1486981780 (15.01.2017)

⁴²Numbeo, Quality of Life Index 2016, <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp?title=2016> (15.01.2017).

- Konutların ekonomikliği,
- Hava, su vb. kirlilik,
- Suç oranları,
- Sağlık sistemi kalitesi,
- Trafik (işe gidip gelme zamanı), araştırılmaktadır”.

2012 yılında dünyanın 61 ülkesinde yaptığı araştırmada, İstanbul 35. sırada yer almıştır. 2013 yılında dünyanın 100 ülkesinde yapılan araştırmada Ankara 59. İstanbul, 68. sırada yer almıştır. 2014 yılında 95 ülkede yapılan araştırmada Ankara 63. sırada, İstanbul 64. sırada yer alırken, 2015 yılında 150 ülkede yapılan araştırmaya Bursada dahil olup 48. sırada yer almıştır. Ankara 97. İstanbul ise 106. sırada yer bulmuştur. 2016 yılında gerçekleştirilen araştırmada ise, Bursa 37. sırada, İzmir 62. sırada, Ankara 95. sırada ve İstanbul 102. sırada yer almıştır⁴³.

Ülkemizdeki yaşam kalitesi çalışmalarının tarihleri, dünyadaki yaşam kalitesi çalışmalarıyla karşılaştırıldığında, oldukça yenidir. Çeşitli devlet kurumlarının araştırmalarına dâhil edilmesi ve bilimsel yayınlara konu olması 2000’li yıllardan başlamaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan kalkınma planlarına ilk kez 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000) dâhil edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan yaşam memnuniyeti araştırması ise 2003 yılından itibaren her yıl gerçekleştirilmektedir. 18 yaş üstü bireylerle yapılan çalışmada ele alınan başlıklar; hanehalkı yaşam koşulları, bireysel mutluluk, memnuniyet, kamu hizmetlerinden memnuniyet, beklenti, kişisel gelişim ve umut, değerler ve Avrupa Birliğine bakış şeklindedir. Kamu hizmetlerinden memnuniyet başlığı altında incelenenler ise sosyal güvenlik hizmetleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, asayiş hizmetleri, adli hizmetler, ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet, belediye ve il özel idareleri hizmetleri olarak sıralanmaktadır⁴⁴.

2008 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın (BİB) yapmış olduğu araştırmada kentlerin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel alanına ve teknik altyapılarına ilişkin var olan durumlarının tespit edilmesi, problemlerinin tanımlanması ve yaşam kalitelerinin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Ülke koşullarında mevcut duruma yönelik göstergeler dizini oluşturulmuştur. Göstergeler oluşturulmadan önce, çeşitli ülke uygulamaları ve Türkiye’deki gösterge uygulamaları açıklanmıştır. Araştırmanın çeşitli bölümlerinde yer alan bu çalışmalar sonucunda özgün bir veri seti ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan bu veri seti, 7 temel alan ve 23 alt alan altında oluşturularak, toplam gösterge sayısı 156 olarak belirlenmiştir. Özgün olmasının nedeni yalnızca bu çalışmada kullanılmış, ülke şartlarına uygun ve gelecek çalışmalarda kullanılmaya elverişli olmasından kaynaklanmaktadır. Belirlenen göstergelerin bazılarında “öncelikli gösterge” ibaresi kullanılarak, bu göstergelerin diğerlerine oranla daha fazla önem arz ettiğinin altı çizilmiştir. Öncelikli göstergelerin belirlenmesinde; kentin ölçeği, elde edilebilen veriler ve değerlendirme imkânları göz önüne alınmıştır. Bu işaretleme sayesinde bütün göstergelerin kullanılmadığı bir kentsel yaşam kalitesinin ölçümü sırasında en azından öncelikli olanların kullanılması sağlanmıştır. BİB’in bu araştırma kapsamında oluşturduğu temel ve alt gruplar şu şekildedir⁴⁵;

- “Demografi; Nüfus, Hanehalkı Yapısı,

⁴³ Numbeo, Quality of Life Index 2016, <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp?title=2016> (15.01.2017).

⁴⁴Özhekim, a.g.t., s.23

⁴⁵ BİB. (2008) *Kentsel Göstergeler Kılavuzu*. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü. Ankara, s.239.

- *Sosyal Yapı; Sağlık, Eğitim, Suç, Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk, Toplumsal Cinsiyet,*
- *Ekonomik Yapı; İşgücü Durumu, Ekonomik Faaliyet,*
- *Yurttaşlık Konuları; Siyasal Katılım, Yerel Yönetimler, Yönetişim,*
- *Mekânsal Yapı; Arazi Kullanımı, Konut, Planlama Göstergeleri, Kültürel ve Rekreatif Faaliyetler, Kentsel Ulaşım,*
- *Çevre ve Ekoloji; İklim, Hava Kalitesi, Su, Katı Atık, Enerji Kullanımı,*
- *Bilgi toplumu; Kullanım Düzeyi ve Bilişim Sektörü”.*

Habitat II kapsamında Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı'nın hazırlanması için oluşturulan Ulusal Komite tarafından [TUK, 1996] *Yerel Yaşanabilirlik Ölçütleri* belirlenmiştir. Yaşanabilirliğin insan hakları ile ilişkisinin belirtildiği çalışmada, yaşanabilirlik insan haklarının somuttaki ifadeleri olarak tanımlanmıştır. Eylem Planı'nda, insan yerleşmelerinin sunduğu fiziksel koşulların, diğer sosyal ve ekonomik etkenlerle birlikte, bireylerin yaşam kalitesini belirlediği ve bu kapsamda yaşanabilirliğin, bireylerin yaşadıkları yerleşmelerden duydukları doyumu belirleyen mekansal özellik ve niteliklerle ilgili olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında, yerel yaşanabilirlik ölçütlerinin belirlenmesi için yaşanabilirliğe ilişkin 18 adet özellik ve koşul belirlenmiş ve bunlardan yola çıkarak yaşanabilirlik ölçütlerinin belirlenebileceği belirtilmiştir⁴⁶.

3.2. Akademik Olarak Yapılan Araştırmalar

Türkoğlu vd., “İstanbul’da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi” başlıklı araştırmada, İstanbul genelinde rastgele yöntem ile seçilen 423 noktada, 1635 hane halkı ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kamu hizmetlerinin kullanımı, ulaşım ilişkileri ve güvenlik gibi konularda yaşam kalitesinin bileşenlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Anket çalışması; konutla ilgili özellikler, ulaşım alışkanlıkları ve kamu ulaşımına dair değerlendirmeler, kentlilerin rekreasyon konusundaki görüşleri, kentsel alan ve çevreye dair değerlendirmeleri ve İstanbul’da yaşayanların yaşam kalitesi algılarını içermektedir. Çalışmada yaşam kalitesinin önemli bir bileşeni olarak ulaşım dikkat çekilmekte ve Avrupa Birliği politikalarında yer alan yaşam kalitesi ve ulaşım bağlantısının sürdürülebilirlik kavramı ile bütünleştirildiği ifade edilmektedir. Ulaşım göstergesinin, ev-iş, ev-okul arasındaki hareketlilik ve kentlilerin kamu hizmetlerinden yararlanmaları açısından önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Anket çalışmasında ulaşım göstergesi ile ilgili olarak görüşmecilerin %94’ü toplu taşımadan memnun olduğunu söylemiştir⁴⁷. Çalışmanın sonucunda, İstanbul’da yaşam kalitesinin; ulaşım ve konut göstergeleri yönünden memnuniyet düzeyi yüksek çıkmıştır. En az memnuniyet düzeyi ise rekreasyon açısından değerlendirmelerde olmuştur.

Gürel Üçer “Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri” başlıklı doktora tezinde, kentlerin planlanması ve yönetilmesi süreçlerine yol göstermek açısından kentlerin yaşam kalitesi performansını belirlemek, değişimleri izlemek ve gelişmeleri takip etmek için kentsel yaşam kalitesi gösterge ve ölçütlerinin belirlenerek bir rehber oluşturulması ve belediyelerin sundukları hizmetler kapsamında kentlerin yaşam

⁴⁶ Gürel-Üçer, a.g.t., s.49.

⁴⁷ Türkoğlu, Handan Dülger v.d., (2008) “İstanbul’da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi” *İTÜ Dergisi*, C.7, S.2, ss.103-113.

kalitesi portresi ile kentsel yaşam kalitesini etkileyen unsurların ortaya konulması amaçlanmıştır⁴⁸.

Belediye hizmetleri ile ilgili 9 temel kategori ve bu kategoriler altında yer alan toplam 19 gösterge ve 43 ölçütten oluşan bir yaşam kalitesi rehberi hazırlanmış ve 22 adet orta ölçekli il merkezi belediyesinde alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışmasında toplanan verilerin değerlendirilmesi ile; (1) maksimize etme tekniği ile kentler göreceli olarak analiz edilmiş ve örümcek ağı şemaları ile yaşam kalitesi portreleri belirlenmiş, (2) faktör analizi yöntemi ile kentlerin yaşam kalitesi endeks değerleri elde edilerek kentler sıralanmış ve (3) çok boyutlu ölçekleme analizi ile kentlerin konumlandırma haritası yapılmıştır. Son olarak ise, kentsel yaşam kalitesini etkilediği varsayılan unsurların yaşam kalitesini ne düzeyde etkilediklerinin ortaya konulması amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Bu kapsamda kentlerde yaşam kalitesinin geliştirilmesi doğrultusunda politikalar ve müdahalelerin yapılması için öncelikli alanlar belirlenmiştir. Belediyelerin bütçesinin, nüfusun eğitim düzeyinin, kentlilerin ekonomi ve işgücü düzeyinin ve belediyelerin sundukları iletişim ve katılım olanaklarının artırılmasının kentlerde kentsel hizmetlere bağlı yaşam kalitesini de arttıracığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şenlier vd, 2008 yılında Kocaeli’de “Kentsel Yaşam Kalitesi Algısının Değerlendirilmesi ve Yaşam Kalitesinin Avrupa Şehirleri ile Kıyaslanmasına Yönelik İnceleme” isimli çalışmalarını yapmışlardır. Bu çalışma ile bir endüstri şehri olan Kocaeli’nin, 1999 Marmara Depremi sonrasında kentsel yaşam kalitesi ölçülmüş ve kentsel yaşam kalitesi gelişmiş Avrupa şehirleri ile kıyaslanmıştır⁴⁹. Bu çalışmada geliştirilen kentsel yaşam kalitesi kriterleri 8 ana alan ve 23 alt alandan oluşmaktadır:

- “Sosyal Kültürel Durum,
- Eğitim Durumu,
- Çevre,
- Yeterli Sağlık Hizmetleri,
- Güvenlik,
- Kaliteli Sağlık Hizmetleri,
- Toplu Taşıma,
- Sosyal ilişkiler”.

Araştırmanın sonuç kısmında Kocaeli’de yaşayan insanların depremde sonra kendilerini mutsuz hissettikleri ve % 70’inin bu doğal afet sonrası kendini güvende hissetmediği anlaşılmıştır. Ayrıca kentin çevre kirliliği gibi endüstri şehri olmasının doğurduğu sonuçlar da değerlendirildiğinde, Avrupa şehirleri ile arasında kentsel yaşam kaliteleri açısından büyük bir düzey farkı olduğu anlaşılmıştır.

Koyuncu ise “Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği” başlıklı araştırmasında, Mercer danışmanlık şirketi tarafından dünya çapında yapılan yaşam kalite araştırmasında, Viyana’nın ilk sırada yer almasını iyi entegre olmuş ulaşım sistemlerinin varlığı ile açıklamaktadır. Bu çalışmada uygulanan ankette de, gelişmiş bir ulaşım sisteminin göstergesi olarak değerlendirilen, ulaşım türleri arasındaki entegrasyon, diğer ulaşım türlerine aktarma sorusu ile yer almıştır. Anket çalışması sonucunda metro

⁴⁸ Gürel Üçer, a.g.e., s.52.

⁴⁹Şenlier, Nihal. Yıldız, Reyhan. Aktaş, E. Diğdem (2009) “A Perception Survey for the Evaluation of Urban Quality of Life in Kocaeli and a Comparison of the Life Satisfaction with the European Cities”, *Social Indicators Research.*, Vol. 94, No.2, ss.213–226.

kullanıcılarının yaklaşık % 75'nin aktarma yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ankete katılan kullanıcıların önemli bir kısmının diğer ulaşım türleri ile metroyu entegre bir sistem olarak kullandıklarını göstermektedir⁵⁰. Ayrıca anket katılımcılarının % 85'nin öğrenci ve ücretli çalışan olması bakımından metro hattı değerlendirildiğinde, metronun ulaşım çeşitliliği sağlaması ve entegre bir ulaşım sistemi olması yönüyle kentsel yaşam kalitesine olumlu etkileri önemlidir.

Şeker'in, "İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması" adlı çalışmasında, literatür araştırması ve kentle ilgili erişilebilecek istatistiki bilgiler doğrultusunda yaşam kalitesi değişkenleri belirlenmiştir. Bu değişkenler: nüfus, eğitim, sağlık, ekonomi, ulaşım, çevre ve sosyal yaşam göstergeleri olarak sıralanmaktadır. Değişkenler kendi içinde alt başlıklara ayrılmakta ve toplam değişken sayısı 54'e ulaşmaktadır. Bu değişkenler içerisinde konuyla ilgili olarak dikkat çekenler, ulaşım başlığı altında incelenen değişkenlerdir⁵¹. Ulaşım, tezde kentsel yaşam kalitesinin önemli bir bileşeni ve değişkeni olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla ulaşım başlığı altında sıralanan; otomobil sayısının nüfusa oranı, motorlu kara taşıtı sayısının nüfusa oranı, kilometrekareye düşen araç sayısı, ulaşım imkânlarının çeşitliliği yaşam kalitesine olumlu veya olumsuz etki eden değişkenler olarak nitelendirilmektedir. Bu değişkenlerin önemi, özellikle İstanbul gibi büyükşehirlerde artan nüfus ile birlikte artmaktadır. Ayrıca çalışmada ulaşım göstergesi ile ilgili, ortalama evden-işe gidiş sürelerine dikkat çekilmiş ve Türkiye ortalamasının 45 dakika olduğu belirtilmiştir. Bu süre İngiltere'ye göre altı dakika, AB ülkelerine göre beş dakika ortalamasının üzerindedir. İstanbul'da ise bu süre 53 dakika olarak belirtilmiştir. Çalışmada 2.410 kişi ile yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. İstanbul ilçeleri içerisinde yaşam kalitesi sıralamasında ilk üç sırada Kadıköy, Beşiktaş ve Beyoğlu yer almıştır. Çalışmada yaşam kalitesi endeksine göre ilçeler beş grupta incelenmiş, birinci dereceden yaşam kalitesi endeksine giren ilçelerde ulaşım imkânlarının çeşitliliği ve ekonomik gelişmişlik önemli belirleyicilerden biri olarak sıralanmıştır.

Atik, Taçoral ve Altunkasa ise, "Kent Halkının Kentsel Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Sosyo-Demografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kemaliye Örneği" başlığında yaptıkları araştırma kapsamında, Erzincan iline bağlı Kemaliye ilçesi sakinlerinin kentsel yaşam memnuniyeti ve kentsel yaşam memnuniyeti üzerinde etkili sosyo-demografik özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ilçe merkezinde halkın yaşam memnuniyeti ile sosyo-kültürel özelliklerini belirlemek amacıyla bir kamuoyu araştırması yapılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel analizlerle değerlendirilerek, kent halkının sosyo-demografik özellikleri ile kentsel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkilerin saptanması amaçlanmıştır. Örneklem genelinde Kemaliye'deki kentsel yaşamdan memnuniyet fikrine olumlu yönde görüş bildirenlerin oranı %25.6, olumsuz görüş bildirenlerin %30.9 iken, konu hakkındaki fikirlerinin olumlu ve olumsuz yönlerdeki görüşlere eşit uzaklıkta, yani nötr olduğunu bildirenlerin oranı ise %43.6 olarak belirlenmiştir⁵².

Okumuş, "Kentsel Dönüşümde Sosyal Donatı Alanlarının Değişimi Ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: Ataşehir Barbaros Mahallesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde kentsel dönüşüm alanlarında yapılmış/yapılan/yapılması planlanan kentsel dönüşüm uygulamalarının,

⁵⁰Koyuncu, Burcu (2011) *Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, s.87.

⁵¹ Şeker, M. (2011), İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s.19.

⁵²Atik, Atilla. Taçoral, Ezgi Altunkasa, M. Faruk (2014) "Kent Halkının Kentsel Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Sosyo-Demografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kemaliye Örneği", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt.4, S.9, ss.21-33.

kentsel yaşam kalitesine olan etkileri Batı Ataşehir Barbaros Mahallesi örneği üzerinden irdelenmiştir. Seçilen örneklem alan üzerinde, mekânsal değerler ve kişisel değerlendirmeler ışığında, öncelikli olarak belirlenen kentsel yaşam kalitesi ve kentsel dönüşümün arakesitinde yer alan göstergeler çerçevesinde, mevcut yaşam kalitesi seviyesi, mekânsal eksikler, ihtiyaçlar belirlenmiş; imar planı ve kentsel dönüşüm uygulamasına altlık oluşturacak öneri imar planı, bu veriler çerçevesinde incelenmiştir. Kişilerin mekânsal algılarının yanında kentsel dönüşüm ile ilgili algıları ve beklentileri sorgulanmış; örnek uygulamalar üzerinden memnuniyet seviyesi belirlenmiştir⁵³. Araştırma sonunda, uygulanması planlanan kentsel dönüşüm projelerinin altyapısını oluşturan planların, mekânda yüksek bir nüfus hareketliliği öngördüğü; buna karşılık, kamusal mekânlar ve sosyal donatılar gibi gerekli fonksiyonları yeterli düzeyde karşılayamadığı; erişilebilir kılmadığı; mevcut fonksiyonların miktarlarını azaltıp üzerindeki yoğunluğu da arttırarak kentsel yaşam kalitesinin temel etmenlerini yoksayan bir yaklaşım biçimi sergilediği görülmüştür.

Özhekim, “Toplu Taşım Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: İstanbul Kadıköy - Kartal Metro Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, kentsel yaşam kalitesinin ulaşım yönüyle değerlendirmesi, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinden Kadıköy-Kartal Metro örneği üzerinde yaşam kalitesinin nesnel ve öznel göstergeleri kapsamında yapılmıştır. Kentsel yaşam kalitesinin nesnel göstergeleri içinde seyahat süresi, erişim süresi ve mesafesi; öznel göstergeleri içinde ise ulaşım türüne dair konfor, ulaşılabilirlik, erişilebilirlik, güvenlik, seyahat süresi, müşteri hizmetleri, bilgi edinme ve çevresel etkilerden memnuniyet incelenmiştir⁵⁴.

Çalışmada, Kadıköy-Kartal Metro Hattının kentsel yaşam kalitesine etkisini belirlemek için hattın Kadıköy, Ayrılık Çeşme ve Kartal istasyonlarında literatürdeki örnek çalışmalar incelenerek belirlenen örneklem büyüklüğünde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Örneklemen istasyonlara dağılımında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım A.Ş. metro kullanıcı istatistiklerinden faydalanılmıştır. Anket çalışması ile metro hattının, kentsel yaşam kalitesinin nesnel ulaşım göstergelerinden; seyahat süresi, ulaşım çeşitliliği, erişim türleri, erişim süresi ve mesafesi açısından olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Metro hattı işletilmeye başladıktan sonra Kadıköy Kartal yönünde metroyla yapılan seyahatlerle aynı güzergâhta diğer ulaşım türleriyle yapılan seyahat sürelerinin yaklaşık yarım saat fark ettiği elde edilen önemli sonuçlardan biridir. Memnuniyet değerlendirmelerinde ise, yine kentsel yaşam kalitesinin öznel ulaşım göstergelerinden seyahat süresinden memnuniyet dikkat çekici bulunmuştur.

4. FAKTÖR ANALİZİ VE SIRALI LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

Araştırmanın amacı, Bursa’da kentsel gelişme sürecinde oluşan kentsel alan sorunlarından yola çıkarak dünya kenti olma yolundaki sanayi kenti Bursa’da kentlilerin kentsel yaşam kalitesi ile ilgili bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmektir. Kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikler ile kentsel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkileri belirlemek de araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır. Ayrıca Bursa’da yüksek kentsel yaşam kalitesi düzeyine ulaşılması için gerekli ölçütleri belirlemek ve alınabilecek önlemleri saptamaya çalışmak hedeflenmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

⁵³ Okumuş, Deniz Erdem. Eyüpoğlu, Engin Eyüp (2015) “ Kentsel Dönüşümde Sosyal Donatı Alanlarının Değişimi Ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: Ataşehir Barbaros Mahallesi Örneği” *Planlama Dergisi*, c.25, s.2, ss.93–106.

⁵⁴ Özhekim, a.g.e., s.37.

1. Bursa'da yaşayanların yaşam memnuniyet düzeyleri nedir?
2. Bursa'da yaşayanların memnuniyet düzeyleri cinsiyet, eğitim durumu, yaşadıkları ilçe ve gelir düzeyleri vs. değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Bursa'da yaşayanların kentsel alan memnuniyetleri cinsiyet, eğitim durumu, yaşadıkları ilçe ve gelir düzeyleri vs. değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır ?

Bu çalışma aşağıdaki ana hipotez üzerine kurgulanmıştır.

H₁ : Kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikler (faktörler) yaşam alanı (kentsel alan) memnuniyeti ile ilişkilidir.

Hipotezlerin test edilmesi için “sıralı lojistik regresyon modeli” ve “faktör analizi” oluşan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin ölçme araçlarındaki soruları cevaplandırırken doğru, hakiki ve temel düşüncelerini ilettikleri kabul edilmiştir. Araştırmaya katılanlar anketlere gönüllü olarak cevap vermişlerdir. Anket formunu doğru ve eksiksiz cevapladıkları kabul edilmiştir. Katılımcıların soruları cevaplarırken kelimeleri doğru ve hakiki anlamlarıyla, anladıkları kabul edilmiştir. Meydana gelebilecek anlam yanlışlıkları göz ardı edilmiştir. Bu araştırma, Bursa ili için seçilmiş ilçelerden toplam 680 kişi ile sınırlı tutulmuştur. Anketin yapıldığı 15.11.2016-30.12.2016 tarihleri arasında cevaplamayı kabul eden bireylere uygulanabilmiştir. Böylece araştırma belirlenen bu tarih aralığı ile sınırlıdır. Ayrıca, uygulanan ankette verilen cevaplarla sınırlıdır. Nicel araştırmalarda sayısal anlamda temsiliyet sağlanmış olması gerektiği için, araştırma evrenini temsil edecek örneklemin sorunsuz tespit edilmesi ve bu örnekleme doğru soruların sorulması büyük önem arz etmektedir. TÜİK'in adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre, Bursa'nın 2015 yılı nüfusu 2.842.547⁵⁵dir. Basit tesadüfi örnekleme yönteminin kullanıldığı çalışmada, minimum örnek büyüklüğü % 5 hata payı ve % 99 güven aralığında 665 kişi olarak hesaplanmıştır⁵⁶. Analize uygun olan 680 anket ile çalışmanın sonuçları sunulmuştur. Anketler 15.11.2016-30.12.2016 tarihleri arasında Bursa ilinde 10 farklı ilçede ikamet eden 18 yaş üstü kişilere uygulanmıştır. Katılımcılar anketi 20-25 dakika içinde tamamlamışlar, daha sonra kendilerine teşekkür edilerek bir diğer katılımcıya geçilmiştir. Araştırma, “deneysel olmayan nicel araştırma” desenine sahiptir ve “tarama (survey)” yöntemi kullanılmıştır. Örneklemden veri toplamada ise, katılımcıların görüşlerinin yazılı olarak alındığı bir veri toplama tekniği olan “anket” tekniği kullanılmıştır.

Verilerin toplanması aşamasında, Bursa'da kentsel yaşam kalitesini ölçmek için uygulanan anketin orjinal formu, Hollanda'nın Enschede Kentinde bulunan, “International Institute For Geo-Information Science and Earth Observation Ensche”de 2009 yılında Elsa Sereke Tesfazghi tarafından kaleme alınan “Urban Quality Of Life And Its Spatial Distribution In Addis Ababa: Kirkos Sub-City” isimli tezde yer almaktadır. Anket toplam üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcılara yönelik bazı demografik ve sosyal bilgileri içeren genel bilgi amaçlı sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde, yaşam memnuniyetini ve kentsel alan memnuniyetini ölçmeye hedefli sorular yer alırken üçüncü bölümde, kentin yaşam alanlarına ilişkin niteliklerin değerlendirme sorularına yer verilmiştir.

Ampirik çalışmalarda en çok kullanılan güvenilirlik testleri; “Cronbach Alpha”, “İkiye Bölme” (split), “Paralel”, “Mutlak Kesin Paralel” (strict) test olarak görülmektedir. Bu

⁵⁵ www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi:20.02.2017.

⁵⁶ Yamene, Taro (1967) *Statistics: An Introductory Analysis*, New York, Harper&Row, s.886.

testlerden Cronbach Alpha değerinin %60'ı geçmesi anketin başarılı olduğunun bir göstergesidir.⁵⁷ Bazı araştırmacılar, %75'i geçmesinin önemini vurgulamaktadırlar. Ayrıca öteki kriterlerin de %70'i geçmesi anketin iç tutarlılığının sağlanması ve çıkarımlara olan güvenilirliğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.⁵⁸ Tablo 1'de görüleceği gibi her dört testte de belirtilen ve olması istenen yüzde değerlerinin güven kriterini başarı ile sağladığı görülmektedir. Örneklemin sonuçlarının yüksek güvenilirlik değerleri ile tutarlı ve güvenilir olduğu elde edilmiştir. Her bir güvenilirlik kriteri %70 değerini geçtiği için, katılımcılarla yapılan bu anketin başarılı olduğu, anketin kendi içinde tutarlı olduğu, elde edilecek sonuçların gerçekleri ortaya koyacağı anlaşılmaktadır.

Kriterler	Anketin Güvenirlilik Sonuçları
Cronbach_Alpha	0.927
Split	0.893-0.912
Parelel	0.918
Strict	0.920

Tablo 1: Anketin Güvenirlilik Test sonuçları

4.1. Sıklık Dağılımları

Çalışmada öncelikle demografik değişkenlere yönelik sıklık dağılım tabloları yorumlanarak genel profil açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda “Bursa’da mı yaşıyorsunuz?” sorusuna tüm katılımcılar “Evet” yanıtını vermiştir. Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre dağılımları aşağıda verildiği gibidir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
OSMANGAZİ	220	32,4	32,4	32,4
YILDIRIM	174	25,6	25,6	57,9
NİLÜFER	103	15,1	15,1	73,1
İNEGÖL	66	9,7	9,7	82,8
GEMLİK	28	4,1	4,1	86,9
KARACABEY	22	3,2	3,2	90,1
MUDANYA	22	3,2	3,2	93,4
ORHANGAZİ	21	3,1	3,1	96,5
KESTEL	14	2,1	2,1	98,5
ORHANELİ	10	1,5	1,5	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 2: İlçelere Göre Frekans Dağılımları

⁵⁷Sezgin F. H. (2016), Bayesci Faktör Analizi ve Maslach Tükenmişlik Envanteri Uygulaması, International Conference on Scientific Cooperation for the Future in the Social Sciences, 22-23 Eylül 2016, vol.1, no.1, s.1287.

⁵⁸ Sezgin, F. H., Kınay, B., (2010), “A Dynamic Factor Model for Evaluation of Financial Crises in Turkey”, Bulletin De la Societe des Sciences Medicales, No: 1/10, s.112.

Tabloya göre katılımcıların %32,4'ü Osmangazi ilçesinde, %25,6'sı Yıldırım ilçesinde, %15,1'i Nilüfer ilçesinde, %9,7'si İnegöl ilçesinde, %4,1'i Gemlik ilçesinde, %3,2'si Karacabey ilçesinde, %3,2'si Mudanya ilçesinde, %3,1'i Orhangazi ilçesinde, %2,1'i Kestel ilçesinde, %1,5'i Orhaneli ilçesinde yaşamaktadır.

Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde	Frekans
18 ile 29 Arası	186	27,4	27,4	27,4
30 ile 39 Arası	185	27,2	27,2	54,6
40 ile 49 Arası	132	19,4	19,4	74,0
50 ile 59 Arası	67	9,9	9,9	83,8
60 ve Üstü	110	16,2	16,2	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 3: Yaşlara Göre Frekans Dağılımları

Tablo 3'te görüldüğü üzere katılımcıların yaşlarına göre dağılımları aşağıda verilmiştir. Buna göre katılımcıların %27'4'ü 18 ile 29 yaş arasında, %27,2'si 30 ile 39 yaş arasında, %19,4'ü 40 ile 49 yaş arasında, %9,9'u 50 ile 59 yaş arasında ve %16,2'si 60 yaşın üzerindedir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	340	50,0	50,0	50,0
Erkek	340	50,0	50,0	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 4: Cinsiyetlere Göre Frekans Dağılımları

Tablo 4'te katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre katılımcıların %50'si kadın iken %50'si erkektir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okul bitirmemiş	34	5,0	5,0	5,0
İlkokul	238	35,0	35,0	40,0
Ortaokul	95	14,0	14,0	54,0
Lise	225	33,1	33,1	87,1
Üniversite ve üzeri	88	12,9	12,9	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 5: Eğitim Düzeyine Göre Frekans Dağılımları

Tablo 5'te katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımları aşağıda verilmiştir. Bu tabloya göre katılımcıların %5,0'i okul bitirmemiş, %35,0'i ilkokul mezunu, %14,0'ü ortaokul mezunu, %33,1'i lise mezunu ve %12,9'u ise üniversite veya üniversite üzeri bir okul mezunudur.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışıyor	339	49,9	49,9	49,9
Çalışmıyor	341	50,1	50,1	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 6: Çalışma Durumuna Göre Frekans Dağılımları

Tablo 6’da katılımcıların çalışma durumlarına göre dağılımları aşağıda verilmiştir. Bu tabloya göre katılımcıların %49,9’u çalışırken %50,1’i herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 7: Mesleklere Göre Frekans Dağılımları

Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde	Frekans
İşçi	157	23,1	23,1	23,1
Memur	36	5,3	5,3	28,4
Özel sektör ofis çalışanı	31	4,6	4,6	32,9
Emekli	114	16,8	16,8	49,7
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, mimar, doktor vb.)	32	4,7	4,7	54,4
Öğrenci	83	12,2	12,2	66,6
İşsiz	16	2,4	2,4	69,0
Küçük/orta esnaf – işletmeci	64	9,4	9,4	78,4
Sanayi ve büyük ölçekli ticaret	6	,9	,9	79,3
Çiftçi	12	1,8	1,8	81,0
Sanatçı, ressam, müzisyen, sporcu vb.	1	,1	,1	81,2
Ev hanımı	128	18,8	18,8	100,0
Toplam	680	100,0	100,0	

Tablo 7’de katılımcıların mesleklerine göre dağılımları verildiği gibidir. Tabloya göre katılımcıların %23,1’i işçi, %5,3’ü memur, %4,6’sı özel sektör ofis çalışanı, %16,8’i emekli, %4,7’si serbest meslek (avukat, muhasebeci, mimar, doktor vb.), %12,2’si öğrenci, %2,4’ü işsiz, %9,4’ü küçük/orta esnaf veya işletmeci, %0,9’u sanayi ve büyük ölçekli ticarete, %1,8’i çiftçi, %0,1’i sanatçı, ressam, müzisyen, sporcu vb., %18,8’i ev hanımıdır.

4.2. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi sürecinde öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Buna göre “veri setinin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği iyi düzey olan 0.70 değerinin üzerinde 0.914 bulunmuştur. Analize “tabi tutulan önermelerin/değişkenlerin tutarlılığını ölçen Bartlett küresellik testi istatistiksel olarak anlamlı ($\chi^2 = 9071.497$ ve $p = .000$) bulunurken, anti-imağ korelasyon matrisi sonuçlarına göre ise ifadelerin çapraz ilişki katsayıları kritik seviye olan 0.5’in çok üzerinde 0.70 ile 0.93 aralığında bulunmuştur. Testler sonucunda açıklayıcı faktör analizi için kullanılacak örneklemin yeterli olduğu ve ölçekte yer

alan ifadelerin iç tutarlığının sağlandığı görülmüştür. Veri setinin uygunluğunun yapılan testlerle onaylanmasının ardından faktör yapısının ortaya konulması amacıyla faktör tutma yöntemi olarak “Varimax Döndürme Yöntemi” ile “Temel Bileşenler Analizi” yöntemi uygulanmıştır.

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.			.914
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square		9071.497
	df		276
	Sig.		.000

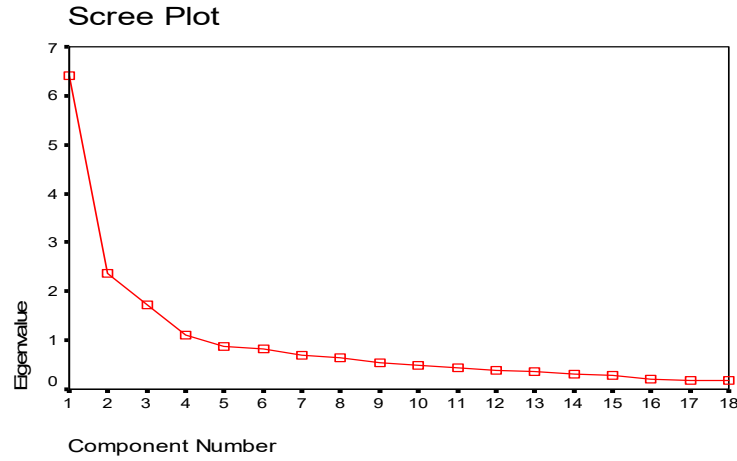
Tablo 8: KMO and Bartlett's Testi sonuçları

Uygulamanın “ilk aşamasında faktör analizinin uygunluğunu belirlemek için bazı ön testler gerçekleştirilmiştir. Bartlett” testi (Bartlett Test of Sphericity) “korelasyon matrisi birim matrise eşittir” hipotezini test etmektedir. Hipotezin “reddedilmesi, değişkenler arasında bir korelasyonun olduğu anlamına gelmekte ve faktör analizinin değişkenlere uygulanabilirliği söz konusu olmaktadır. Çalışmada, “Bartlett testine göre ana kütle korelasyon matrisinin birim matris olmadığı ve küresellik ölçütünün de sağlandığı görülmüştür ($p < 0.05$). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ise, faktör analizinin uygun olup olmadığı hakkında bilgi vermektedir. Küçük KMO değerleri, faktör analizi uygulamasının doğru olmayacağı sonucunu ifade etmektedir. KMO ölçütüne göre örneklem büyüklüğü, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ve kısmi korelasyon katsayıları” faktör analizi için “uyumlu bulunmuştur (bkz, KMO=0.914).

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	8.714	36.310	36.310	8.714	36.310	36.310
2	2.990	12.460	48.770	2.990	12.460	48.770
3	1.613	6.721	55.491	1.613	6.721	55.491
4	1.348	5.619	61.110	1.348	5.619	61.110
5	1.086	4.526	65.636	1.086	4.526	65.636

Tablo 9: Açıklanan Toplam Varyans Değerleri

Analizin ikinci aşamasında, faktör sayısı belirlemede standartlaştırılmış veri matrisi kullanıyorsa 1’den büyük öz değerlerin sayısı alınabileceği gibi faktörlerin varyansı açıklama yüzdelere bakılarak da karar verilebilmektedir. Diğer bir seçenek ise, temel bileşenler analizinde olduğu gibi faktör analizinde de öz değer-faktör grafiğine göre (Grafik 1) karar vermektir ve grafiğin monotonlaşmaya başladığı yer faktör sayısını belirlemektedir. Ele alınan anket sorularından öz değerleri 1’den büyük olan toplam 5 faktör belirlenmiştir. Faktör rotasyonunda, “varimax döndürme yöntemi” tercih edilmiş ve açıklanan toplam varyans değerleri Tablo 10’da verilmiştir.

Grafik 1: Faktörleşme Grafiği

Kentin Konut Yapısı	FAKTÖR 1
Kentsel Çevre	FAKTÖR 2
Kentin Güvenliği	FAKTÖR 3
Kamu Hizmet Kalitesi	FAKTÖR 4
Kamu Hizmetlerine Erişim	FAKTÖR 5

Tablo 10: Faktörlerin Kavramsal Anlamlılık Sıralanışı

Ana faktörlere denk gelen soru setlerine güvenirlilik analizi yapılmıştır. Cronbach's Alpha değerlerine bakılmıştır. Cronbach's Alpha 0.70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu, soru setinin az olduğu durumlarda ise 0.60' ın üzeri kabul edilmektedir.

Güvenirlilik (Cronbach's Alpha)	
Kentin Konut Yapısı	.886
Kentsel Çevre	.892
Kentin Güvenliği	.915
Kamu Hizmet Kalitesi	.876
Kamu Hizmetlerine Erişim	.907

Tablo 11: Soru Setinin Cronbach Alpha Değerleri

Tablodan görüleceği üzere her bir faktör için güvenirlilik katsayısı 0.70 değerini geçmiştir, faktör yapılanması analize uygun bir yapıdadır.

Faktörler	Faktör Ağırlıkları
F1.Kentin Konut Yapısı	
Kentte konut edinme imkanları yeterlidir.	0.351*
Kentteki konutların yapı durumu iyidir.	0.625
Kentteki konutların odaları geniştir.	0.692**
F2. Kentsel Çevre	
Kentin, yaşam alanı olarak çekiciliği vardır	0.262*

Kentte gürültü kirliliği düşüktür.	0.285
Kent, çocuk yetiştirmeye uygundur.	0.456**
Kentin nüfus yoğunluğu yüksektir.	0.328
F3. Kentin Güvenliği	
Kentteki suç oranı düşüktür.	0.672
Trafik güvenlidir.	0.701**
Emniyet birimleri kentin güvenliğini sağlamakta başarılıdır.	0.593
Emniyet birimlerine erişim kolaydır.	0.458*
F4. Kamu Hizmet Kalitesi	
Yollar bakımlıdır.	0.408*
Çöp toplama hizmetleri yeterlidir.	0.562
Kentteki okullar kalitelidir.	0.783**
Kentteki sağlık kuruluşları kalitelidir.	0.679
F5. Kamu Hizmetlerine Erişim	
Okullarda idareye ve verdiği hizmetlere erişim kolaydır.	0.603**
Sağlık kurumlarının verdiği hizmete erişim kolaydır.	0.564
Spor tesislerine ve spor alanlarına erişim kolaydır.	0.238
Pazar alanına erişim kolaydır.	0.341
Sosyal ve kültürel (sinema, tiyatro vb.) erişim kolaydır.	0.128*
AVM ve alışveriş alanlarına erişim kolaydır.	0.499
Toplu taşıma araçları ile şehir merkezine ulaşım kolaydır.	0.573

Tablo 12: Faktörleşme ve Faktör Ağırlıkları Tablosu

** önemli algılanan ifade, * önemsiz algılanan ifade

Tablo 12'ye bakıldığında katılımcıların kentin konut yapısı ile ilgili olarak konutların oda genişliklerinin, kentin çocuk yetiştirmeye uygunluğunun, kentteki okulların kaliteli olmasının ve trafik güvenliği konularının önemli konular olduğu görülmektedir. Katılımcıların verdiği cevaplardan yapılan faktör analizine bakıldığında konut edinme imkanlarının, pazar alanlarına erişimin kolaylığının, sosyal ve kültürel alanlara erişimin kolay olmasının kentte yaşayanlar için daha az önemli olduğu görülmektedir.

4.3. Sıralı Lojistik Regresyon Sonuçları

Model yapısı genelde çeşitli bağlantı fonksiyonlarını gerektirmektedir. Çünkü bağlantı fonksiyonları sıralı lojistik regresyon modellerini güçlü bir paralel eğriler varsayımı altında oluşturmak için kullanılmaktadır. Bir aday modelin belirlenmesi için temelde, paralel eğriler varsayımının sağlanması gerektirmektedir⁵⁹. Paralel eğriler varsayımı belirlenen regresyon katsayılarının sıralı kategorik değişkenin tüm kategorilerinde eşit olduğunu varsaymaktadır.

Model	-2Log Olabilirlik	Ki-Kare	s.d.	p
Boş hipotez(NullHypothesis)	786.451			
Genel (General)	881.306	52.18	678	.281

Bağlantı Fonksiyonu: Complementary Log-log

Tablo 13: Sıralı Lojistik Regresyon Modeli için Paralel Eğriler Varsayımının Test Sonuçları

⁵⁹ Sevgi Ayhan, Sıralı Lojistik Regresyon Analiziyle Türkiye'deki Hemşirelerin İş Bırakma Niyetini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, s.56.

H_0 = Parametre tahminleri aynı kesme noktasından geçer.

H_1 = Parametre tahminleri farklı kesme noktalarından geçer.

Paralellik varsayımı gereği parametrelerin tahmini değerlerinin bağımlı değişkenin tüm kategorileri için aynı kesme noktasından geçmeleri şartı bulunmaktadır. Paralellik varsayımı Ki-Kare testi ile test edilmiştir ve olasılığı (p)= 0.281'dir. Bunun anlamı; bağımlı değişken olan memnuniyet kategorilerinin birbirine paralel olduğu, parametrelerin her bir kategoride birbirine eşit olduğudur. Diğer aşamada modelin uyum iyiliği testleri yapılmıştır.

Oluşturulan birçok modelin uygunluğunun testi, değerlendirilmesi ve modeller arasından en uygun modelin seçilebilmesi için tüm gözlem değerlerini temsil edecek bir istatistiksel değer gerekmektedir. Modelin uygunluk ölçüsü olarak ifade edilen bu istatistikler tahmin edilen parametrelerin anlamlılığı açısından bilgi sunmaktadır.

	Ki-kare	s.d.	P
Pearson	915.672	1	1.000
Deviance	434.891	1	1.000

Bağlantı Fonksiyonu: Complementary Log-log

Tablo 14: Modelin Uyum İyiliği Testleri

H_0 = Model verileri itibariyle uygundur.

H_1 = Model verileri itibariyle uygun değildir.

Modelin uyum iyiliğinin incelenmesinde test istatistiklerine ait olasılıklar 0,05'ten büyüktür. Dolayısıyla modelin verilerle uyum içinde olduğunu ifade eden H_0 hipotezi reddedilemez. Bu da modelin uyum iyiliğinin sağlandığının göstergesidir.

Cox and Snell	.823
Nagelkerke	.803
McFadden	.819

Tablo 15: Pseudo R-Square Testi

Tablo 15'te Pseudo R-Square Testi sonuçları görülmektedir. "Cox and Snell", "Nagelkerke", "McFadden" %80 üzerinde yüksek bir değere sahiptirler. Ele alınan bağımsız değişkenler (oranlar) bağımlı değişken yaşam memnuniyet düzeyini yüksek derecede açıklamaktadır.

Değişkenler	Katsayı	St.hata	Wald	s.d.	p
Kentin Konut Yapısı	3.008	1.357	4.915	1	.027*
Kentsel Çevre	3.360	1.360	6.101	1	.014*
Kentin Güvenliği	3.456	1.395	6.139	1	.013*
Kamu Hizmet Kalitesi	6.378	3.164	4.065	1	.034*

Kamu Hizmetlerine Erişim	5.026	1.699	8.753	1	.003*
---------------------------------	-------	-------	-------	---	-------

* 0.05 düzeyinde anlamlı değişken

Tablo 16: Sıralı Lojit Model Tahmin Sonuçları

Ele alınan değişkenler (faktörler) için, tüm parametreler istatistik anlamlı ve önemlidir. Kentin yaşam alanına ilişkin faktörler yaşam memnuniyetini artırıcı yönde bir ilişki içindedir. Tablo 16'da değişkenlerin etkileme katsayı büyüklüklerine bakıldığında en yüksekten en düşüğe doğru sıralama; kamu hizmet kalitesi, kamu hizmetlerine erişim, kentin güvenliği, kentsel çevre ve kentin konut yapı değişkenleri biçimindedir. Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında, kentin yaşam alanlarında, yaşam memnuniyetini artırıcı olarak en yüksek oranda kamu hizmet kalitesinin çıktığı görülmektedir. İkinci sırada yine yüksek oranda kamu hizmet hizmetlerine erişimin yaşam memnuniyetlerini arttırdığı görülmektedir. Bu sonuçlardan anlaşılabileceği üzere, kentte yaşayan insanların yaşam memnuniyetlerini arttıran en önemli faktörler, merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin kentte sundukları hizmetlerin kalitesi, hızı ve yoğunluğudur. Bu bağlamda özellikle son yıllarda hem merkezi yönetim politikalarında hem de Bursa'da başta Büyükşehir Belediyesi olmak üzere ilçe belediyelerinin hizmet anlayışlarını vatandaş odaklı hale getirmeleri, kentlerin birer küresel mekan haline geldiği günümüzde e-devlet ve e- belediyeçilik uygulamalarını aktif olarak kullanmaları, kentte yaşayan yurttaşlar üzerinde de etkisini fazlasıyla hissettirdiğini göstermektedir. Bu noktada özellikle kamu hizmetlerin kalitesinden ve erişilebilir olmasından fazlasıyla muzdarip olan Bursa kentinde yaşayan vatandaşların, yaşam kalitesini artırıcı faktörlerin en başında kamu hizmetlerinin geldiği görülmektedir. Dolayısıyla son 20 yılda kamu yönetimi anlayışındaki değişim, kamu hizmet kalitesinde olumlu değişime sebep olmuştur. Kalitesi yükselen kamu hizmetlerinde küresel çağa ayak uydurarak e-devlet ve e-belediye anlayışının hızla genişlemesiyle erişilebilir duruma gelmiştir. Bu durumun kentte yaşayan vatandaşlar üzerinde olumlu etki bıraktığı görülmektedir.

Çalışmandaki anketin ikinci bölüm sorularından olan “*genel olarak değerlendirdiğinizde yaşam alan memnuniyet düzeyinizi belirtir misiniz?*” ifadesi bağımlı değişken alınarak kentin yaşam alanına ilişkin faktörlerin etkilerinin ve ilişkilerinin belirlenmesine yönelik sıralı lojit model uygulanmıştır.

Model	-2Log Olabilirlik	Ki-Kare	s.d.	p
Boş hipotez(NullHypothesis)	692.044			
Genel (General)	723.512	48.92	678	.194

Bağılantı Fonksiyonu: Complementary Log-log

Tablo 17: Sıralı Lojistik Regresyon Modeli için Paralel Eğriler Varsayımının Test Sonuçları
H0= Parametre tahminleri aynı kesme noktasından geçer.

H1= Parametre tahminleri farklı kesme noktalarından geçer.

Paralellik varsayımı gereği parametrelerin tahmini değerlerinin bağımlı değişkenin tüm kategorileri için aynı kesme noktasından geçmeleri şartı bulunmaktadır. Paralellik varsayımı Ki-Kare testi ile test edilmiştir ve olasılığı (p)= 0.194'dir. Bunun anlamı; bağımlı değişken olan memnuniyet kategorilerinin birbirine paralel olduğu, parametrelerin her bir kategoride birbirine eşit olduğudur. Diğer aşamada modelin uyum iyiliği testleri yapılmıştır.

Oluşturulan birçok modelin uygunluğunun testi, değerlendirilmesi ve modeller arasından en uygun modelin seçilebilmesi için tüm gözlem değerlerini temsil edecek bir istatistiksel değer gerekmektedir. Modelin uygunluk ölçüsü olarak ifade edilen bu istatistikler tahmin edilen parametrelerin anlamlılığı açısından bilgi sunmaktadır.

	Ki-kare	s.d.	p
Pearson	843.226	1	1.000
Deviance	672.077	1	1.000

Bağlantı Fonksiyonu: Complementary Log-log

Tablo 18: Modelin Uyum İyiliği Testleri

H_0 = Model verileri itibariyle uygundur.

H_1 = Model verileri itibariyle uygun değildir.

Modelin uyum iyiliğinin incelenmesinde test istatistiklerine ait olasılıklar 0,05'ten büyüktür. Dolayısıyla modelin verilerle uyum içinde olduğunu ifade eden H_0 hipotezi reddedilemez. Bu da modelin uyum iyiliğinin sağlandığının göstergesidir.

Cox and Snell	.839
Nagelkerke	.841
McFadden	.845

Tablo 19: Pseudo R-Square Testi

Tablo 19'da Pseudo R-Square Testi sonuçları görülmektedir. “Cox and Snell”, “Nagelkerke”, “McFadden” %80 üzerinde yüksek bir değere sahiptirler. Ele alınan bağımsız değişkenler (oranlar) bağımlı değişken yaşam memnuniyet düzeyini yüksek derecede açıklamaktadır.

Değişkenler	Katsayı	St.hata	Wald	s.d.	p
Kentin Konut Yapısı	8.391	3.086	7.392	1	.007*
Kentsel Çevre	9.342	4.745	3.877	1	.039*
Kentin Güvenliği	2.917	.944	9.555	1	.002*
Kamu Hizmet Kalitesi	13.994	4.934	8.043	1	.005*
Kamu Hizmetlerine Erişim	1.907	.817	5.441	1	.020*

* 0.05 düzeyinde anlamlı değişken

Tablo 20: Sıralı Lojit Model Tahmin Sonuçları

Ele alınan değişkenler (faktörler) için, tüm parametreler istatistik anlamlı ve önemlidir. Kentin yaşam alanına ilişkin faktörler yaşam alanı memnuniyetini artırıcı yönde bir ilişki içindedir. Tablo 20'de katılımcıların verdiği cevaplar sonucunda değişkenlerin etkileme katsayı büyüklüklerine bakıldığında en yüksekten en düşüğe doğru sıralama; “kamu hizmet kalitesi”, “kentsel çevre”, “kentin konut yapısı”, “kentin güvenliği”, “kamu

hizmetlerine erişim” olarak belirlenmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplarda kentin yaşam alanına ilişkin faktörlerden, kamu hizmet kalitesi, kentsel çevre ve kentin konut yapısının yaşam alanından memnuniyeti en yüksek düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Kentin güvenliği ve kamu hizmetlerine erişim faktörlerinin ise, çok daha az yaşam alanı memnuniyetini etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla yaşam alanı yani kentsel alan memnuniyetinin artmasında kamu hizmetlerinin kalitesinin yanında kentin çevresel kalitesi ve kentteki konut yapısının iyi düzeyde olması gerektiği görülmektedir. Bursa kentinde yaşayan vatandaşlar için yaşam alanı memnuniyeti için okulların ve sağlık kuruluşlarının kaliteli olması, çöplerin zamanında toplanması, yolların bakımlı olması, kentin yaşam alanı olarak çekici olması, çocuk yetiştirmek için uygun olması, gürültü kirliliğinin düşük olması, konut kalitesinin yüksek olması ve bu konutları edinme imkanlarının makul seviyelerde olması önemlidir. Genel anlamda yolların bakımsızlığı, trafiğin güvensizliği ve konut edinme imkanının zor olması dışında diğer faktörler açısından Bursa kenti yaşam alanı memnuniyetini karşılamaktadır.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan kentlerin, zaman içerisinde yıpranarak, eski verimli ve kullanışlı halinden uzaklaştığı, gelişen teknolojiyle birlikte, atık kirliliği, gürültü kirliliği vb. sorunların da ortaya çıktığı bilinmektedir. Artan nüfus ve küçülen aile yapısı konut ihtiyacını arttırmakta, bunun sonucu olarak da plansız yapılan yerleşimler, sürdürülebilir yaşam alanlarının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Bu durum, “sürdürülebilir kentler” ve “kentsel yaşam kalitesi” konularını ön plana çıkarmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme ile sosyal adaleti sağlamak, kentlerde nüfus artışı ile ortaya çıkan sorunları yavaşlatmak ve sürdürülebilir kalkınma felsefesi ile kentleri planlamak amaçlanmaktadır. Kentlerin sürdürülebilirliği yeni kuşaklar için çok büyük anlamlar içermektedir. Bu bağlamda “sürdürülebilir kent” kavramı içinde bulunduğumuz yüzyılda şehircilik anlayışının geldiği noktayı göstermektedir. Sürdürülebilir kentler, yüksek yaşam memnuniyetinin ve kentsel alan memnuniyetinin olduğu kentlerdir. Kentlerin sürdürülebilir, yaşanabilir ve kentsel yaşam kalitesi yüksek kentler olabilmesi için, ekolojik bütüncül bir kent planlamasına ihtiyaçları bulunmaktadır. Kentlerin önümüzdeki yüzyılda sürdürülebilir kent tanımına uygun olarak gelişimlerini devam ettirebilmeleri için, kentin bir ekosistem olarak ele alınıp bir bütün olarak planlanması gerekmektedir. Bu noktada, kent hem ekonomik değerlerinin yükselmesi için, hemde ekolojik anlamda değerleri korumak zorundadır. Bu çizgide ilerleyebilmesi için, kentsel alan memnuniyetinin artırılması gerekmektedir.

Kentsel yaşam kalitesi, “kısaca kentte yaşayan bireylerin, kentin alt yapısından, iletişim, ulaşım, eğitim, sağlık, konut vb. olanaklarından memnuniyet durumlarını” ifade etmektedir. Modern yaşamın getirmiş olduğu, sosyo-kültürel ve ekonomik yapı bireylerin yaşam alanlarını kısıtladığı gibi, kentsel yaşam kalitelerinin de düşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik özellikle yerel düzeyde yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Bireylerin yaşam memnuniyetlerinin kentsel yaşam kalitelerini ve dolayısıyla kentsel alan memnuniyetlerini olumlu yada olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçeğe ilişkin faktör analizi yapılmış ve analiz sonucunda, ölçeğin orijinaliyle örtüşen şekilde beş boyut ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar, “kentlin konut yapısı”, “kentsel çevre”, “kentlin güvenliği”, “kamu hizmetlerinin kalitesi” ve “kamu hizmetlerine erişim” olarak adlandırılmıştır. Faktör ağırlıkları incelendiğinde ise, “kentteki konutların odaları geniştir”, “kent çocuk yetiştirmeye uygundur”, kentteki okullar kalitelidir”,

“okullarda idareye ve verdiği hizmetlere erişim kolaydır” maddelerine katılımcıların daha fazla önem gösterdikleri saptanmıştır.

Araştırmada kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikler ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkileri incelemek için “lojistik regresyon analizi” uygulanmıştır. Analiz sonucunda, kentin yaşam alanlarının niteliğini ölçen tüm boyutlar ile katılımcıların yaşam memnuniyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Buna göre kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikleri arttıkça, yaşayanların yaşamdan duydukları memnuniyet de artmaktadır.

Katılımcıların yaşam alanından memnuniyetleri ile kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilen lojistik regresyon analizi sonucunda da kentin yaşam alanlarının niteliğini ölçen tüm boyutlar ile katılımcıların yaşam alan memnuniyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Buna göre kentin yaşam alanlarına ilişkin nitelikleri arttıkça, yaşayanların yaşam alanlarından duydukları memnuniyet de artmaktadır.

Genel olarak ifade edilecek olursa, katılımcıların Bursa’da özellikle;

- kamu hizmetlerinin kalitesi,
- eğitim ve sağlık kurumlarının kalitesi,
- kentte hem merkezi hükümet kuruluşlarının hem de yerel yönetimlerin hizmetlerine erişilebilir olmalarından,

dolayı memnuniyetleri ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte, çalışmanın sonucunda ortaya çıkan Bursa kentine dair en önemli sorunlar;

- trafiğin güvenli olmayışı,
- yolların niteliksel olarak yetersizliği,
- konut edinme olanaklarının zor olması,
- sosyo-kültürel faaliyetlere erişilebilirliğin düşük olması şeklinde sıralanabilir.

Katılımcıların yarısından fazlasının asgari ücret seviyesinde ya da daha altında bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle son iki olumsuzluğun, kentte yaşayan insanların alım güçleri ile alakalı olduğu söylenebilir. İlçeler bazında bakıldığında, özellikle merkez ilçeler olarak Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer’de kamu hizmetlerinden, kamu hizmetlerine erişimden, konut kalitesi ve kentsel çevrenin kalitesinden memnuniyetin yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, “bireylerin yaşam memnuniyetlerinin, kentsel yaşam kalitelerini ve dolayısıyla kentsel alan memnuniyetlerini doğrudan etkilemekte olduğu” görülmüştür. Bursa kenti genel anlamda bireylerin yaşamlarından memnun oldukları, bunun bir sonucu olarak kentsel yaşam memnuniyetlerinin de yüksek olduğu bir kenttir.

REFERENCES

- Atik, A. Taçoral, E. Altunkasa, F. (2014), “Kent Halkının Kentsel Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Sosyo-Demografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kemaliye Örneği”, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt.4, S.9, ss.21-33.
- BİB. (2008), *Kentsel Göstergeler Kılavuzu*. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü. Ankara, s.239.

- Brown, Jackie, B. Ann B. and Terry, F. (2004), Models of quality of Life: A Taxonomy, Overview And Systematic Review Of The Literature. European Forum On Population Ageing Research, ss.89-114.
- Cummins, R. (1997), *The Comprehensive Quality Of Life Scale: Intellectual Disability*. (5th ed). Toorak, Deakin University School of Psychology, 1997, s.52.
- Das, D. (2008), "Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati", *Social Indicators Research*, Vol. 88, s.298.
- Donald, B. (2001) "Competitiveness And Quality Of Life In City Regions: Compatible concepts?". *Canadian Journal of Urban Research*, Vol.10, No.2, s.9.
- Dunning, H. v.d.,(2008), " Mixed Method Approach To Quality Of Life Research: A Case Study Approach", *Social Indicator Research*, Vol.85, ss.145–158.
- Emür, S. Onsekiz, D. (2007), "Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık Ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Analizi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.22,s.369.
- Garb, Y, Kamp, I. V., Kuijpers, M., Ourednicek, M., & Sykora, L, (2004), Special Deconcentration of Economic Landuse and Quality of Life in European Metropolitan Areas, Quality of Life Indicators Report (D02). <http://selma.rtdproject.net>, erişim tarihi, 2.0.01.2017.
- Geray, C. (1998), "Kentsel Yasam Kalitesi ve Belediyeler", *Türk İdare Dergisi*, Yıl 70, S.421, s.326.
- Ibrahim, M. Chung, S. (2003) "Quality Of Life Of Residents Living Near Industrial Estates In Singapore" *Social Indicators Research* ,Vol.61, ss 203–225.
- Kaya, K. (2002), " *Ekonomik Krizin Yaşama Tarzı Üzerindeki Etkileri (Isparta Örneği)* " , Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, Isparta, s.209.
- Kılıç, S. (2006), " Modern Toplumda Ekolojik Bir Yaklaşım" , *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S..12, s.113.
- Koçak, H. (2009), "Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kentsel Yasam Kalitesinin Yükseltilmesine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.25, s.141.
- Koyuncu, B. (2011), *Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, s.87.
- Lee, Y. (2008), "Subjective Quality Of Life Measurement İn Taipei" *Building and Environment*, Vol.43, No.7, ss.1205–1215.
- Marans, R. Stimson, R. (2011), "Investigating Quality Of Urban Life: Theory, Methods, And Empirical Research", *Social Indicators Research Series*, Vol.45, ss.1–29.
- Margaret, M. Bubolzjoanne, B. Eichersandra, J. Sontag, S. (1979), "A Human Ecological Approach To Quality Of Life: Conceptual Framework And Results Of A Preliminary Study", *Social Indicators Research*, Vol.7, ss.103–136.
- Matikka, L. (2007), "Service Oriented Assessment Of Quality Of Life Of Adults With Intellectual Disabilities 2001", *Dissertation of Finnish Association of Mental Retardation* (Electronic version), from <http://acta.uta.fi>, s.36.
- Mazumdar, S. (2007), "Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yer Duygusu", *Mimarlık Dergisi*, 2007, S.335.

- Mercer Human Resource Consulting, https://www.mercer.com/newsroom/western-european-cities-top-quality-of-living-ranking-merc.html?_ga=1.70275664.1739242972.1486981780 (15.01.2017)
- Nihal Şenlier, N. Yıldız, R. Aktaş, D. (2009), “A Perception Survey for the Evaluation of Urban Quality of Life in Kocaeli and a Comparison of the Life Satisfaction with the European Cities”, *Social Indicators Research*., Vol. 94, No.2, ss.213–226.
- Numbeo, Quality of Life Index 2016, <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp?title=2016> (15.01.2017).
- Okumuş, D. E. Eyüpoğlu, E. (2015), “ Kentsel Dönüşümde Sosyal Donatı Alanlarının Değişimi Ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: Ataşehir Barbaros Mahallesi Örneği” *Planlama Dergisi*, c.25, s.2, ss.93–106.
- Özhekim, N. (2016), *Toplu Taşıım Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: İstanbul Kadıköy - Kartal Metro Örneği*, Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.23.
- Özhekim, N. (2016), *Toplu Taşıım Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: İstanbul Kadıköy – Kartal Metro Örneği*, Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, s.12.
- Pacione, M. (2003) “Urban Environmental Quality And Human Well-Being: A Social Geographical Perspective”, *Landscape and Urban Planning*, Vol.65, No1–2, ss.19–30.
- Perim, A. (2007), *Trakya Üniversitesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Kaliteli Yaşam Algısının Belirlenmesi*, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, s.22.
- Rezvani, M. Mansourian, H. Sattari, M. (2013)“Evaluating Quality of Life in Urban Areas (Case Study: Noorabad City, Iran)”, *Social Indicators Research*, Vol: 112, ss.203–220.
- Rogerson, R. (1995) “Environmental And Health-Related Quality Of Life: Conceptual And Methodological, Similarities”, *Social Science Medicine*, Vol.41, No.10,ss.1373–1382.
- Sezgin F. H. (2016), Bayesci Faktör Analizi ve Maslach Tükenmişlik Envanteri Uygulaması, International Conference on Scientific Cooperation for the Future in the Social Sciences, 22-23 Eylül 2016, vol.1, no.1, ss.1283-1296
- Sezgin, F. H., Kınay, B., (2010), “A Dynamic Factor Model for Evaluation of Financial Crises in Turkey”, *Bulletin De la Societe des Sciences Medicales*, No: 1/10, 109-117.
- Şeker, M. (2011), *İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması*, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s.19.
- Tekeli, İ. (2004), “Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye için Bir Veri Sistemi Önerisi” *Türkiye Bilimler Akademisi Raporlar*. Ankara: TÜBA, s.11.
- Tesfazghi, E. (2009), *Urban Quality Of Life And Its Spatial Distribution In Addis Ababa: Kirkos Sub-City*, International Institute For Geo-Information Science and Earth Observation Enschede, (Master’s Thesis), The Netherlands, s.32.
- Tesfazghi, E. Martinez, J. Verplanke, J. (2010) “Urban quality of life and its spatial distribution in AddisAbaba: Kirkossub-city”. *Social Indicators Research*, S.98, Hollanda, ss.73-88.
- Türkoğlu, H. v.d., (2008), “İstanbul’da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi” *İTÜ Dergisi*, C.7, S.2, , ss.103-113.

- United Nations Population Fund,(2007), State Of World Population 2007, Unleashing The Potential Of Urban Growth, New York, UNFPA., s.78.
- Üçer, G. (2009), *Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara, s.18.
- Van Kamp, I. Leidelmeijer, K. Hollander, A. (2003), “Urban Environmental Quality Andhuman Well Being– Towards A Conceptual Framework And Demarcation Of Concepts; A Literature” Study. Landscape And Urban Planning, Vol.65, ss.5–18.
- Veenhoven, R. (2000), “The Four Qualities of Life”, *Journal of Happiness Studies*, Vol1, S.1,s.3.
- www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi:20.02.2017.
- Yamene, T. (1967), *Statistics: An Introductory Analysis*, New York, Harper&Row, s.886.
- Yıldız, H. (2007), “Dosya: Kentsel Yaşam Kalitesi Kentsel Yaşam Kalitesi: Kuram, Politika Ve Uygulamalar”, *Mimarlık Dergisi*, S.335.